

bokselskap.no/Nasjonallbiblioteket/OsloMet, Oslo 2019

Regine Normann: *Eventyr*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1925 (Oslo/Aschehoug).

Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonallbiblioteket. Korrekturlest og tilrettelagt av OsloMet-studentene Kent Bersvendsen, Antonio A. Encarnacion og Arne George Østensen, høsten 2018.

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Regine Normann

Eventyr

bokselskap.no/OsloMet

i samarbeid med Nasjonallbiblioteket

Oslo 2019

[Jomfru Marjas gullsko](#)

[Presten og klokkeren](#)

[Havmannens sønn](#)

[Per Greve og Lise Rosenkinn](#)

[Kjerringen som ikke forstod å passe måten](#)

[Ringelihorn](#)

[Prinsessen som gikk til jordens hjerte](#)

[Jomfru Rosenving på Santavajasø](#)

[Jan matros](#)

[Fykomfei](#)

[Kveita](#)

Jomfru Marjas gullsko

Det var en gang Vårherre og sankt Peter kom vandrende over en blomstereng.

Best de gikk, møtte de den onde, han var sur og sær, og less ikke se dem.

«Goddag,» sa Vårherre, «hvad er den mannen ute og går efter i godværet,» sa han.

«Jeg vil ikke svare dig på det du spør, for du er ingen rettfærdig Vårherre,» skrek den onde i fullt sinne og vilde forbi.

Men Vårherre bød ham stå der han stod, og bære frem klagemålet sitt.

[2] «Å det er fort sagt,» freste den onde. «Alt det du har skapt henede på jorden, har du eiendomsretten til, og ikke såpass som en skarve liten blomst får jeg kalle for min, langt mindre det som gildere er.»

«Gå ut på engen og velg dig ut en roseblomme selv,» sa Vårherre, «men pass på at du ikke tyner livet av den, ellers mister du eiendomsretten,» sa han og vandret videre.

Som en vind hoppet den onde over veigrøften og for ut på engen, og til å glane på alle de pene, små blomstene som stod der saa fredelig og nikket og duftet søtt i solskinnet. Ikke vilde han ha en hvit, for den farven hadde de gode englene, og dem kunde han ikke utstå å se på. De røde minnet ham om blodet som rant for verdens synder, så dem gikk han utenom, og de blå hadde samme farven som himlen hvor Gud tronte, så dem vilde han nu slettes ikke ha.

Men så fikk han øie på en tiriltunge. Den skinte som det rødeste gull i solskinnet, og den farven skjønnte han sig på.

«Dig velger jeg, og min skal du være!» ropte han og strøk over blomsten med de fæle klørne og snuste til den.

[3] Og de andre blomstene lutet sig vekk fra tiriltungen for å slippe å puste i

den kvalme teven den onde festet ved blomsten sin. Og marihøner og hver kryp som åtte vinger å fly med, skydde den arme, lille blomsten, enda den stod der og skinte som det fagreste gull mellom alle de andre blomstene i engen.

Og om høsten, da Vårherre sine engler fløi ned til jorden og la blomstene til hvile og bredde løv og mose over dem og sang dem inn i vintersøvn, gikk de forbi tiriltungen og rørte den ikke. Den var ikke Vårherre sin eiendom, og de hadde ikke noget med å sulle den i søvn.

Men om kvelden, da alle englene hadde lagt sig, og døren ned til det allerhelligste var lukket igjen, gikk jomfru Marja barbent og stullet på gullgulvet inne på værelset sitt. Gjennom de store glassrutene så hun ned på jorden, og smått lyttet hun til bønneropene som trengte op til henne.

Best hun gikk der, hørte hun en sår gråt. Den kom ikke fra menneske og ikke fra dyr, men noget levende var det, og jomfru Marja heftet kåpen om sig og [5] akte på en stjernestråle dit gråten kom fra.

Midt ute på en rimfrossen eng stod en tiriltunge og bevret og skalv. Det var fra den gråten kom.

«Å stakkars dig, vesle blomme, står du her attgømt og fryser fordervet,» sa jomfru Marja og åndet lint på den og gjemte den mellom begge sine snehvite hender.

«Fortell mig nu hvad det feiler dig,» bad hun, «og hvorfor du gråter så sårt.»

«Vårherre har gitt mig til den onde, og han bryr sig ikke om å ta vare på mig og sulle mig i søvn for vinteren, så nu må jeg dø,» klaget tiriltungen.

Men Jomfru Marja trøstet den og sa at hun var kommet for å ta den med til paradiset have, og der skulde den få bli til våren kom, og alle jordens blomster våknet av vinterdvalen.

Da løftet tiriltungen den bøide stilken til takk, men så i det samme at hun stod barføtt på den rimfrosne engen.

«La mig heller få lov til å være sko på føttene dine,» bad den blygt.

«Det skal du,» sa jomfru Marja; og fra nu av skal du kalles jomfru Marjas

gullsko og være fredlyst av Gud.

Presten og klokkeren

[6] Det var en gang en fattig prest som var kommen ny til en bygd og skulde ut og gjøre sig kjent med menigheten sin.

Først tok han fatt på storbygden og gikk fra hus til hus; og hvor han kom, satte de frem for ham alt det beste de åtte av mat og av drikke, og bad ham endelig ikke forsmå det ringe de hadde å by på.

Nu var det både år og dag siden presten hadde hatt utkomme til å spise sig ordentlig mett. Han lot sig ikke be to ganger, men åt og drakk og blev triveligere og triveligere for hvert besøk han gjorde.

[7] Så var det en dag at presten møtte klokkeren sin.

«Det er snart på tide du blir kjent med dem som bor i utkanten av sognet ditt,» mente klokkeren.

«Der sier du et sant ord,» sa presten, «kom så legger vi i vei med det samme.»

Ja, klokkeren hadde ikke noget imot å få sig en tur, og så drog de av gårde.

De gikk og de gikk. Men veien var lang og lite fremkommelig for folk som var uvant med å ta sig frem i ulende.

Sent om kvelden kom de til en rødmalt gård, som lå for sig selv øverst oppe på en bratt bakke, og da var de så svang og utkjørt at de mest ikke orket å stå på føttene.

Mannen og kjerringen som åtte gården, blev sjeleglad da de fikk rede på hvem

fremmedfolket var. De bad dem værsgod stige inn, og mannen tok ølbollen og gikk i kjelleren og tappet op øl av kaggen, og kjerringen hengte gryten i skjerdingen og tok på å koke rømmegraut, for hun hadde hørt at «han far» skulde være slik en koselig matprest.

Så dekket hun bordet med alskens god tørrmat, og til slutt kom hun med grautfatet [8] og bad fremmedfolket flytte sig bortåt og ta for sig av rettene.

Men presten var så sulten efter turen at han bent frem var redd for å skjemme sig ut i folks omdømme ved å spise for meget, og så bad han klokkeren passe på å trå ham på foten når han syntes han hadde ett nok.

Og det lovte klokkeren.

Så gikk de til bords, og straks presten var ferdig med bordbønnen, grep han skjeen og langet ut efter grautfatet for å få stillet det verste suget før han gav sig i kast med tørrmaten.

Nu hadde mannen og kjerringen en stor bikkje gående inne på stuen. Den tasset bortåt bordet for å snike sig til en smakebete, og i iveren satte den ene framlabben på venstre foten til presten.

Straks la presten skjeen fra sig og knepte hendene over den slunkne maven sin, for han trodde det var klokkeren som hadde gitt ham det avtalte tegnet.

Men klokkeren la i sig rømmegraut og tørrmat om hverandre, og kunde ikke begripe hvad det gikk av presten som sluttet med å spise før han riktig var begynt, enda han bar sig for at han var sulten. Og kjerringen, stakkar, som hadde hørt [10] Gud og hver mann snakke om at presten var en slik velsignet matkrok, var rent på gråten for han ikke kunde spise av hennes mat.

Men da hun bar av bordet, lot hun rømmegrautfatet bli igjen. Det kunde stå der i tilfelle av at «han far» betenkte sig og fikk lyst på mat.

Oppe på loftsvalen var der to dører i breidd. Den ene gikk til det kammerset hvor sjølvfolket lå, den annen til gjestekammerset, hvor presten og klokkeren skulde ligge.

Men på gjestekammerset var der bundet op nogen klæssnorer, for kjerringen

brukte henge op lintøiet der til attpåtrøk når hun hadde rullet, og hun hadde ikke sanset å ta dem ned da hun gjorde rummet i stand til det fine fremmedfolket sitt.

Ut på natten våknet presten av at tarmene skrek i ham etter mat. Han tenkte på den gode grauten som stod på klaffebordet i stuen, og dultet til klokkeren.

«Stå op klokker og gå ned efter en tallerken graut til mig,» sa han.

«Gå sjøl,» svarte klokkeren.

Månen skinte inn vinduet og det var [11] nokså lyst inne på kammerset. Presten steg frem av sengen og ruslet i bare skjorten ned til grautfatet.

«La døren stå oppe, så kjenner du kammerset vårt igjen på klæssnorene,» sa klokkeren. «Og glem ikke å ta med en klatt graut til mig, når du kommer op.»

Ikke før var presten gått, så spratt klokkeren op og løste ned alle snorene. Så lirket han forsiktig op døren inn til sjøvefolket og bandt dem op der og listet sig ut igjen og lot døren stå åpen.

Ikke før var det undagjort, så kom presten med en diger klatt graut i klypen. Han så den åpne døren og snorene som skimret frem i måneskinnet, og trodde det var gjestekammerset. Borte i sengen lyste det i noget rundt, hvitt, og det kunde ikke være annet enn bakenden på klokkeren. Dermed så kylte han grauten i det hvite, så det smalt.

«Er du gærn prest!» hvisket klokkeren og drog ham ut efter skjorteflaket og skjøv døren igjen.

De smatt inn til sig selv, og stod og lyttet om de skulde høre noget fra andre kammerset, for det var bare en tynn bordpaneling mellem rummene.

Da de hadde stått slik en stund, tok det [12] på å knake i sengen hos sjøvefolket av det at mannen snudde sig på andre siden, og kjerringen snudde på sig hun også.

«Men kjære kjerring, har du gjort dig ut i natt?» sa mannen og var lys våken.

Straks det grydde av dag, klædde presten og klokkeren på sig det forteste de vant, for å dra tilbake til storbygden. Da de kom til bekken bortenom låven, stod mannen og kjerringen der og vasket uhumskheten av sig; og de var så skamfulle og lei sig, at de ikke vågde se op da det fine fremmedfolket deres strøk forbi.

Haymannens sønn

[13] Det var en gang en fattig legdsjente, som giftet sig med en fremmedkar som kom rekende til bygden, og flyttet med ham til en bratt holme langt fra land. Der hadde han en jordhytte, og der hadde han naust og båtstø.

Der fantes ikke andre mennesker på holmen enn de to. Men jenten var blidlynt og trallet og sang, og syntes hun hadde fryd og herrens glade dager i det nye hjemmet sitt.

Mannen var både vakker [14] og lett å omgås; og en hærskares mangfoldighet av alleslags fugl hadde hun til selskap når han drog fra henne på fiske og mange ganger blev borte både to og flere dager, uten at hun åtte rede på hvor han ferdedes.

Men fugl har flyttehug i blodet. Og da sommeren led, lettet flere og flere på vingene og strøk sydover, og det blev stussligere og stussligere ute på holmen for hver skare som drog.

Før året var omme, lå det en vakker liten gutt i vuggen og sparket og lo mot henne. Han hadde ikke vinger som flyttfuglene, og ham fikk hun da beholde både sommer og vinter; og tiden vilde aldri falle henne lang mere, når hun satt alene med ham, og mannen var borte på fiske.

Da gutten var årsgammel, sa mannen en dag de satt nede ved båtstøen, at han måtte reise, og at det var uvisst når han kom tilbake.

Men hun trengte ikke bekymre sig for hvad hun og gutten skulde leve av, mens han var borte. Havet skulde bringe det, bare hun selv vilde være tro mot ham og bære ham i tankene både tidlig og sent.

Hun brast i gråt og tigget og bad at han ikke måtte forlate henne. Og hvordan [15] skulde det gå om barnet blev sykt!

Ikke et menneske åtte hun å skikke efter hjelp. Og han fikk da komme i hug, han som far var, at holmen lå milevidt fra land.

Han sa henne ikke imot. Tok bare konen og barnet inn til sig i et siste farvel, sprang i båten og skjøv fra land.

Hun satt igjen på fjæren og stirret efter ham til båten blev usynlig for øiet inne i glansen av kveldsolen. Så tok hun gutten på armen og bar ham inn i jordhytten og stengte døren med lås og slå.

Næste morgen, da hun kom ned til naustet, var det drevet iland en jernbeslått kiste. Den var full av de deiligste klær til henne og gutten; og da hun pakket [16] dem ut, så hun at klærne hadde farve som havet når det lå speilblankt og fanget glød fra kveldsolen. Og bare hun rørte ved dem, skiftet de i blått og gull og purpur.

Hver dag skyllet havet en gave på land. Snart var det et dyrebart smykke, snart en kostelig gjenstand til å stase op i jordhytten med. Mat bragte det og kurver fulle av de deiligste frukter, og en overflod av leker til den lille gutten.

Likevel blev tiden lang for henne som gikk der og stullet med barnet, mens hjertet blødde av lengsel efter ham som sendte henne all herligheten.

En natt et par år efterat mannen var reist fra henne, blev det et slikt forferdelig vær med storm og høi sjø.

Hun steg frem av sengen, skjøv lukene fra vinduet og stod og stirret på havet som brøt mot holmen så skumsprøiten stod himmelhøit. Tenk om han hun var glad i, var ute i dette fryktelige været på tur mot hjemmet! Båten vilde knuses i smadder straks han nærmet sig land, og ikke en var der til å rekke ham en hjelpende hånd.

Fort tok hun på sig uværsklærne, dyttet [17] teppet vel om gutten, så han ikke skulde fryse mens hun var borte, og smøg sig ut av jordhytten. Vinden slet og rev i henne, og det var med møie og stort besvær at hun tvekroket vant å kave sig ned

til båtstøen.

Men øiet nådde ikke annet enn oprørt hav hvor hun vendte sig, og hverken båt eller skib var å se.

Øverst i flomålet tett ved der hun stod, lå en værslått havhest og flakset med den ene vingen. Den andre hang brukket og slepte i sanden.

Varlig tok hun om den med begge hendene og bar den tunge fuglen op til jordhytten. Den hverken hugg eller freste, men lå dørgende still og stirret på henne med rappe blunk over de blåsvarte øinene, mens hun stelte om den såre vingen og med linn hånd sopte den våte sanden av fjærhammen.

Siden la hun havhesten ved fotenden av sengen så den skulde få det mykt og varmt, smøg klærne av sig og krøp til køis.

Hun sovnet fort og drømte at døren gikk op, og inn kom mannen hennes klædd i en fotsid kåpe av havblå fløiel og med gullkrone på hodet.

[18] Han steg frem til sengen der hun lå, og strøk med var hånd over guttens hår og over fuglens pjuskete fjær. Men henne rørte han ikke. Hun våknet av at det knakk i dørklinken, og for frem av sengen.

Men døren var stengt med slå på innsiden, slik hun selv hadde gjort det før hun la sig. Da først sanset hun at det bare var en drømmeskikkelse av mannen sin hun hadde sett, og ikke ham selv iført kjøtt og blod.

[19] Den knekte vingen grodde fort. Men havhesten, som ellers er den skyeste av alle fugler og næsten ikke til å komme nær for levende menneske, tedde sig tam som en høne og fulgte gutten hvor han gikk og stod.

Og det som underligere var oplevet hun en dag hun så gutten og fuglen sitte og prate sammen. En flokk andre fugler hadde sanket sig om de to og skvatret og snadret så det hørtes over hele holmen.

Moren unte ham gjerne den gleden å ha fuglene til lekekamerater. De vilde ham ikke vondt; og selv fikk hun mere ro til å tenke på ham hun dagstøtt lengtet etter å være sammen med. Kom han ikke nu snart, forgikk hun av lengsel etter ham.

Men da hun en dag i kveldingen kom ned til båtstøen og fikk se gutten sin
overskrevet på havhesten ute på brådyppet, blev hun tilgagns skremt.

Hun ropte ham i land og rystet ham ublidt.

«Du kunde drukne, din viltre fant,» skjente hun, «og hvad vil du så jeg skal si
til far din, når han kommer og spør hvorfor jeg ikke har passet bedre på dig?»

[20] «Å, far vet at jeg rir på hesten hans, han har selv lært mig det. Og i morgen
får jeg kanskje min egen hest og får bli med far til slottet hans. Der er det
vakkert, sier far; og jeg skal bli konge når jeg blir stor, og far skal gi mig makt til
å skape mig om til fugl og til fisk.»

«Hvad er det du prater om,» ropte moren. «Har far din et slott, og er
havhesten blitt til ridehest nu?

Du er blitt rent tullet du, kjære, vesle krypen min, av å leke med de galne
flyttfuglene, som farer fra sted til sted og snadrer om alt og ingenting. Kom nu og
bli med mor din, og gjør mig ikke oftere den sorg å ri ut på havdyppet på den fæle
fuglen. Fys, jeg vil ikke se den mere.»

Hun grep en sten og hev efter havhesten, tok gutten med sig og la ham tidlig
og gav ham mat på sengen. Det var greit at herefter fikk hun ta sig mere av
barnet og ikke støtt gå og tenke på far hans.

Da hun åpnet døren neste morgen, satt det ikke en, men to havhester på
trammen.

Straks kom hun i hug det gutten hadde sagt om ridehesten faren skulde sende
ham, og tok og føiste fuglene vekk med soplimen. De fløi og satte sig på
brattberget [21] straks bortenom jordhytten og skrek av glede da gutten viste sig i
døråpningen.

Han svarte dem med et skarpt, fremmed skrik moren aldri hadde hørt av
hans munn før. Men bort til dem slapp han ikke. Moren gikk og leide ham ved
hånden mens hun tok frem de vakreste lekene hans, og bad ham leke sig med
dem ute i solveggen.

Selv satte hun sig på dørtrappen for å se på, og best hun satt, sovnet hun.

Straks gutten merket han var fri opsynet, sprang han ned til vannet, og

havhestene fulgte.

Da moren våknet av blunden og gikk for å hente ham, kom hun akkurat tidsnok til å se begge fuglene bruse fra land. På den ene satt en høi mann med gullkrone på hodet, og den blå fløielskåpen han bar, slepte efter ham i kjølfalet. På den annen satt en liten gutt i skinnende sølvrustning med hvit fjærbusk på hjelmen. Hun drog kjensel på dem begge og ropte dem ved navn og bad dem ta henne med.

Men de red videre utover havet på de underlige hestene sine og så ikke til den kant hun var.

[22] Det blev tunge dager for henne som gikk igjen på holmen uten annet selskap enn sorgen og savnet. At mannen hennes var en mektig konge, forundret henne ikke. Han kunde aldri bli gildere og gjævere for henne enn han alltid hadde vært.

Men at han vilde lønne hennes troskap mot ham med å ta gutten fra henne, det hadde hun ikke ventet av ham.

Alle de vakreste lekene og de peneste klærne til barnet tok hun og la ned i den jernbeslåtte kisten og skjøv den ut på havet. Hadde far hans hatt makt til å la kisten flyte i land på holmen, maktet han nok å la den flyte dit han og gutten nu var. Så kunde den lille skatten hennes få se at mor hans ikke hadde glempt ham.

En dag hun lå oppe på brattberget bortenom jordhytten og trodde hun skulde forgå av lengsel efter mannen og barnet, syntes hun tydelig hun hørte gutten sin skrasle og le slik han hadde for vane når han var i godlaget.

Fortumlet reiste hun sig og så sig omkring, men gutten var der ikke.

Det satt fullt av fugl på berget, og alle stirret på henne; men hun fant ingen [24] trøst i deres selskap, for de minnet henne så altfor meget om gutten og hans lek med dem.

Da skrek en havhest det skarpe skrik hun kjente så godt, og hun banet sig vei tvers gjennom fugleflokken og sprang dit skriket kom fra.

Tett innved land satt gutten hennes overskrevs på den underlige ridehesten

sin.

«Far er konge for havfolket, og jeg har med mig en fugleham til dig. Ta den på litt svint, så kan du få bli med til ham, du også,» ropte han.

Hun lot sig ikke be to ganger, men trakk hammen på og fløi som en vakker blåskarv ved siden av havhesten.

Solen seg, og natten tendte stjerner på det mørke himmelhvelv. Hun så stjernene speile sig i havet, men de var ikke blankere enn morilden, som lyste og brant i skumskavlen som fosset om bringen på havhesten sønnen hennes red på.

Hele natten red han, og da det atter blev dag, kom de til en mur av tett skodde.

«Bak skodden er slottet til far; men angrer du at du har tatt på dig fugleham, skal jeg bli med dig tilbake til holmen og vrenge hammen av dig.»

[25] «Jeg vil være hvor du og han er,» svarte moren og fulgte sønnen inn i skodden.

Men hver midtsommernatt kommer en blåskarv vandrende op sjøveien på holmen. Den går rundt den nedfalne jordhytten og setter sig på brattberget, strekker sig og slår med vingene mot solen.

Det er konen som ikke kan bli kvitt minnene fra den gang hun var menneske og bodde på holmen.

Per Greve og Lise Rosenkinn

[26] Det var en gang en greve som måtte dra i hærferd sammen med sin herre og konge.

Mens han var borte, herjet sjørøvere borgen hans, drepte tjenerne og tok med sig alt de overkom av gull og sølv og flyttbart gods. De tok også grevinnen og den vesle sønnen hennes, som var kommet til verden efterat faren var dradd i krigen. Henne la de i lenker sammen med andre fanger de hadde ombord; men gutten tullet de inn i en seilduksfille, og da de var nådd langt fra land, hev de bylten på havet.

[27] Men Vårherre laget det så vel at strømmen fikk tak i bylten, før duken var blitt gjennembløt, og sopte den med sig innunder land.

Da strømmen vendte ved fallende sjø, blev bylten liggende igjen øverst i flomvalet, og der fant en kone den; hun kom ned til fjæren for å skylle klær. Hun skar over båndene den var surret med, og blev ikke lite forundret da hun inne i seilduksfillen fant en vakker liten gutt, klædd i fine klær og med en grevekrone i skjorteknappen.

Hun lot vasken stå uskyllet og sprang til gårds og synte frem funnet for mannen sin og bad så vakkert om lov til å beholde barnet, da de ikke åtte nogen selv.

Han sa henne ikke imot, for han vilde like gjerne ha en sønn, han, som hun.

De kalte gutten Per efter far til mannen, og knappen med grevekronen gjemte de i et lønrum i storkisten på stabbursloftet.

Året efter fikk de en datter selv, og da hun var rød og hvit som melk og blod, kalte de henne Lise Rosenkinn. Men vakrere enn Per var hun ikke.

[28] Barnene vokste op og visste ikke annet enn at de var bror og søster. De gråt sammen og lo sammen, og det den ene fikk, skulde den annen ha maken til.

Så var det en dag de sprang og lekte på fjæren, at Per fant en glasskule mellom tangstenene. Den var stor som en eplekart og klarere enn det klareste kildevann, og barnene trillet den mellom sig og lo og frydet sig, når glasskulen fanget solstrålene og laget fagre farvebunter av dem.

Da de blev trett av leken, vilde Lise Rosenkinn endelig gjemme kulen mellom sine leker, og Per sa henne ikke imot. Men dagen efter da han gikk og gjætte sauene og skulde ta foldekniven og skjære sig en siljufløite, lå kulen i

bukselommen hans.

«Det er Lise Rosenkinn som har lagt den der forat jeg skal se mig glad på den, mens jeg går her alene med sauene, og snildere søster har ingen,» tenkte Per.

Men best han satt og tuklet med kulen, fikk han se at noget levde inne i den. En flokk ryttere kom ridende ut av en borgport. Han som red i spissen hadde vaiende fjærbusk på hjelmen, og det glimet og glinste i rustningen han hadde [29] på, som var den gjort av det skireste sølv.

I et åpent vindu høit oppe i tårnet stod en fin, vakker dame og vinket med et hvitt slør, og rytteren med fjærbusken vinket igjen.

Men plutselig var de borte, og kulen var blank og tom. Per vilde legge den fra sig og skjære ferdig siljufløiten, da et nytt syn steg frem. Det var et skib for fulle seil med en sort vimpel på den ene masten, og i vimpelen var et dødningehode og to korslagte ben.

Skibet kastet anker utenfor borgen, og menn med dragne sabler rodde i land og trengte inn i borgporten. Vakten hugg de ned, og hver den som satte sig til motverge drepte de. Så plyndret de borgen og førte ombord i skibet alt som hadde verd.

[30] Den fine, nydelige fruen, som hadde vinket til rytteren med hjelmbusken, tok de også. Men nu holdt hun et spebarn klemmt tett inn til brystet sitt.

Da mennene kom ombord på skibet, rev de barnet fra henne, la henne i lenker og stengte henne inne. Men barnet lå igjen på dekket og gråt.

Per blev redd og hev kulen. Det var jo fæle røvere og mordere den var full av, og han var alene i skogen, langt fra folk.

Om kvelden fortalte han Lise Rosenkinn og foreldrene det han hadde sett inne i kulen, og hvor redd han var blitt for at røverne skulde komme ut og ta ham.

Men de lo og trøstet ham med at han hadde sovet og drømt hele tildragelsen. Og så lenge snakket de for ham at han selv trodde det samme.

Men tidlig neste morgen stod mannen op og gikk til skogen dit gutten hadde sittet da han hev kulen. Han fant den mellom blåbærriset og tok og gjemte den i lønrummet i kisten på stabbursloftet sammen med skjorteknappen.

Da Per var konfirmert, tok mannen og konen ham for sig i enrum og sa, som [31] sant var, at de ikke var de rette foreldrene hans. De hadde funnet ham inntullet i en seilduksfille nede ved fjæren og tatt ham hjem til sig som sitt eget barn, for han var så liten og uskyldig.

Og aldri hadde de hatt årsak til å angre på det de gjorde den dagen, for Per hadde støtt vært en snild og lydige sønn, sa de.

«Men hvor er jeg kommet fra, og hvem tilhører jeg når ikke dere vil kjennes ved mig som rett sønn?» spurte Per, han stod og kjempet med gråten.

«Vi er bare jevne, almindelige mennesker,» sa pleiefaren, «men du er brutt av høit berg. Du er sønn av en greve, og her ser du knappen med herkomstmerket ditt satt med diamanter. Du hadde den i skjortelinningen din da vi fant dig.»

Per grep knappen og stirret på den, og dess mere han stirret, dess tydeligere mintes han at det vesle barnet inne i glasskulen hadde akkurat maken til knapp i skjortelinningen sin, da det lå og gråt på dekket ombord i sjørøverskuta.

«Jeg så maken til knapp inne i glasskulen,» sa Per.

«Ja, her har du glasskulen,» sa pleiefaren. «Jeg fant den mellem blåbærriset [32] og har tatt vare på den for dig. Og min tro er at rytteren i sølvrustningen med vaiende fjærbusk på hjelmen og den fine fruene oppe i tårnvinduet, som du så inne i glasskulen, det var foreldrene dine.

Og det vesle, uskyldige barnet som lå og gråt, det var dig selv, Per; trolig har røverne ikke hatt hjerte til å slå dig ihjel, og så hev de dig på havet.

Men mor din, stakkar, hun er i fangenskap hos røverne, og henne får du se til å få frelst ut av deres vold, og til det kan kanskje kulen hjelpe dig.»

Per tok glasskulen. Den var blank og klar som sist han hadde den i hånden; men nu var det ingen levende billeder inne i den.

Fra den dag vilde gutten de skulde kalle ham Per greve, og Lise Rosenkinn gjorde det med glede, for gildere gutt fantes ikke i hele verden, syntes hun.

Så var det en dag ut på høstkanten at Per greve og Lise Rosenkinn var ute på

saueteing.

De hadde gått fra tidlig om morgenen, og da de nådde op på heien, var de trette og varme. Men deroppe var det svalt og lett å puste, og de glemte all trettheten og la ^[34] på sprang, Per greve foran og Lise Rosenkinn etter.

De fulgte den smale stien saueflokkene hadde tråkket fra uminnelige tider, og stien var tørr som knusk og nokså glatt.

Men best de sprang, snublet Per greve mot noget hårdt som lå tversover stien. Og da de skulde se efter, var det et spraglet trau av sten.

Mens de stod der og glodde og undret sig over det merkelige trauet, kom en gråklædd gutt fykende frem fra en bergheller.

«Jeg har mistet båten min! Jeg har mistet båten min!» hylte han og hikstet og gråt.

«Er det dette du kaller båten din?» spurte Per greve og rakte frem stentrauet.

«Ja,» svarte gutten, han rev trauet fra Per greve og satte sig op i det. Og straks lettet det fra marken og stod og svaiet i løse luften.

«Jeg må forte mig hjem til mor min, hun sitter og venter på mig med middagsmaten sju gange sju blåner her ifrå,» sa gutten. «Men trenger du nogengang skyss som forslår, Per greve, så rop på mig, og jeg skal komme, det kan du stole på.»

^[35] I det samme for trauet med gutten I opi som en pil gjennom luften, og Per greve og Lise Rosenkinn stod igjen på heien og stirret efter det, til det blev borte inne i himmelblået.

Sauene fant de straks bortenfor berghelleren og nådde hjem lenge før det blev mørkt.

Men om kvelden da de satt samlet om peisvarmen og puslet hver med sitt, tok Per greve frem glasskulen og så på den i skjæret fra ilden.

Best han satt der og stirret, tok det på å flimre og skjelve inne i kulen. En grå skodde veltet frem, og da den trakk vekk, lå det en solklædd øi midt ute i havet. Innimellem trærne skimtet han et hus, og bak det var en bratt fjellvegg.

Et mørkklædd kvinnfolk kom ut av huset og gikk ned til stranden og stod der og så utover havet med hånd over bryn. Hun lignet fruene han hadde sett i vinduet på greveborgen og ute på sjørøverskipet; men hun var ikke så ung og vakker som henne.

Han bad de andre komme og se. Og de så akkurat det samme som han.

«Det er mor din, det der,» sa pleiefaren. «Og visste vi nu på hvilken kant av [36] jorden den øia ligger, fikk du dra i vei og se å få treffe henne.»

Så fortalte Per greve og Lise Rosenkinn om det spraglete stentrauet som kunde gå av sig selv gjennom løse luften, og om gutten som hadde lovt å skyssse Per, og gleden blev stor.

Tidlig en morgen mens dagranden ennu lå som et gulblankt bånd bak fjellgarden i øst, stod Per greve reiseklædd og ropte på skyssen.

Tre ganger ropte han, men da kom gutten i trauet susende så luften pistret og pep om ham.

«Fort dig op i båten min!» skrek han og stanset farten.

Per greve bad farvel med pleieforeldrene og med Lise Rosenkinn, og takket for alt de hadde gjort mot ham. Han skulde sikkert se innom dem, bare han hadde fått fridd mor sin fra røverne og bragt henne tilbake til greveborgen. Så skrevde han op i trauet og satte sig.

«Før mig til huset jeg så inne i glasskulen,» sa han, og av bar det med dem utover ville havet og lenger enda.

Det var mørk kveld da de nådde huset [37] i skogen. Per greve steg av og takket for skyssen.

«Jeg kan gjøre båten min så stor og så liten jeg vil, og du får ikke glemme å rope på mig, om du får bruk for mig,» sa den gråklædde gutten og suste vekk.

Huset lot til å være stengt for natten, og Per greve vilde ikke uro henne som bodde der. Så krøp han i skjul bak noget reisved som stod skort op mot bergveggen. Der sovnet han og våknet ikke før solen lyste inn på ham gjennom sprekke i vedstabelen. Folk var ikke å se, men det røk av skorstenspipen, og

han var tørst og sulten. Han tok og kostet vedrusket av trøien og buksen, rettet på halsbindet og ruslet inn på kjøkkenet.

Ved peisen satt en blek kone og spant ullgarn.

«Goddag!» sa Per greve og strøk av sig luen.

Konen stanset rokken, spratt op av stolen og stod og kavet mot ham med begge hender.

«Å trøste og bære dig, hvad har du, en ungdom, her å gjøre. Vet du ikke at øia er full av røvere, og får de fatt på dig, er du dødsens,» ropte hun.

«Jeg leter efter mor min, og her ser du ^[38] herkomstmerket mitt,» sa Per greve og rakte frem knappen med grevekronen i.

«Hvor har du fått tak i den knappen?» spurte hun.

«Folkene som har fostret mig, sa den stod i skjortelinningen min, da de fant mig inntullet i en seilduksfille i flomålet,» sa Per.

«Da er du sønnen min, og far din er en greve,» sa hun og tok ham inn i armene sine og strøk og klappet ham over hår og kinn.

Mens han satt og fikk sig mat, fortalte hun ham om røverne som hadde plyndret borgen mens far hans var med kongen i krigen. De tok og førte henne med sig til denne avsides øia langt ute i verdenshavet og tvang henne til å styre huset for dem.

Men ikke åtte hun ord mektig nok til å skildre den kval hun led da de tok barnet fra henne, og inntil denne stund hadde hun ikke visst annet enn at sønnen var død og borte.

«Men hvor er røverne nu?» spurte Per.

Jo, nu var de ute på nytt røvertokt, fortalte hun. De hadde satt henne til å passe på huset og på alle de dyrebare skattene som lå dynget op inne i fjellet.

«Er det lenge siden de drog i vei?» spurte han.

^[39] Det var over en måned, og de kunde vel være tilbake om en uke eller to, regnet efter tiden de brukte til røvertoktene, sa hun. «Og Gud hjelpe oss begge når de kommer.»

Per greve tok op glasskulen han bar i bukselommen, og fortalte om alle synene han hadde sett inne i den, og at det var kulen han hadde å takke for at han nu var her.

«Kom og sett dig på fanget mitt, mor,» sa han, «så skal vi sammen se om vi kan få øie på sjørøverskibet.»

Da de hadde stirret en kort stund, så de to skib i kamp ute på åpne havet. På det ene skib vaiet sjørøverflagget, på det andre et banner grevinnen kjente godt.

«Det er din far, grevens merke,» sa hun, og sammen stirret de på kampen, som endte med at sjørøverskibet blev skutt i senk og røverne drept.

«Er min far, greven, ombord på det seirende skib?» spurte Per.

«Ja,» svarte mor hans. «Det er den høie herren i sølvrustning som står og taler med den bakbundne røveren. Se nu gir han en befaling, og roret blir lagt om. De seiler hit for å hente mig.»

[40] Fra dag til dag fulgte mor og sønn ved å se inn i glasskulen skibets ferd over havet. Og da det langt om lenge ankret op på havnen utenfor huset på øia, stod de på stranden for å ta mot greven.

At gleden blev stor, trenger ikke jeg å fortelle. Han hadde lett efter sine kjære i seksten år, og nu hadde han dem begge i trygg forvaring hos sig selv, og ingen skulde få ta dem fra ham, så lenge han levde og kunde forsvare dem. Han lastet skibet med skatter fra hulen inne i fjellet og seilte hjem til greveborgen.

Siden hentet Per Lise Rosenkinn og foreldrene hennes, og de bodde sammen i fred og glede, og er de ikke døde, så lever de ennu.

[41] Det var en gang et par gamle folk som bodde langt fra allfarvei i en ussel liten stue nedved fjorden. Barnene deres var dradd ut i verden straks de blev såpass store at de kunde sørge for sig selv, og de gamle hadde ingen å forlate sig på i alderdommen.

Så var det en dag kjerringen ikke åtte vedpinnen i huset til å legge under grøtgryten. Hun jamret og hun bar sig og skjelte på mannen som ikke passet på å dra hjem brensel før skålen blev tom.

[42] For å få en ende på sytet hennes tok han bæretauet ned av knaggen og stavret til skogs for å hente hjem en bør nedfallsved. Stølbent og dimmen på synet var han; men han fant da det han gikk efter, og laget en dugelig bør av tørrkvist og neverskruller som lå igjen efter vedhuggerne.

Men da han skulde ta børen på ryggen, strakk ikke kreftene til så tungt et løft, og sørgmodig tok han til å dra ut kvist for kvist for å få børen lett nok.

Mens han stod der og tuklet og drog, kom en blåklædd kar forbi. Han stanset og hilste kjent; men mannen kunde slettes ikke minnes å ha sett ham før.

«Du drar nok ikke kjensel på mig, du,» sa fremmedkaren, «men vi er da naboer, og jeg bor under jorden der du bor ovenpå. Og både kjerringen min og jeg er dig stor takk skyldig fordi du aldri plager oss med å kaste vannet fra dig på dørhellen, men går de skrittene bortom hushjørnet.

Lyd nu mitt råd, og la børen din ligge hvor den ligger, mens du går rett frem den smale krøtterstien som du ser like ved der du nu står.

Når du har gått en stund, kommer du til en grønn gressbakke, og midt i bakken [43] vokser en stor bjørk. Ved roten av den er det et opkomme. Legg dig ned på alle fire og drikk med munnen av vannet, og for hver slurk du synker, blir du et år yngre.»

I det samme kvarv fremmedkaren bort mellem trærne, og mannen glante på det tomme rummet der han hadde stått, og visste ikke om han var våken eller om han drømte.

Men han slapp da børen og gav sig på vandring efter stien til han kom til gressbakken. Han fant opkommet og la sig ned og drakk med munnen av vannet.

Han talte slurkene til han nådde ned til tredveårsalderen, men da syntes han det fikk være nok, og sterk og glad vendte han tilbake til dit børen lå. Men da han fikk øie på den, måtte han le, så liten var [44] den. Han tok og gjorde den mangedobbelt større og skyndte sig hjem til kjerringen sin.

Hun stod ute på dørhellen og undret sig på hvad det var for en galning som kom trallende og syngende fra skogen med en svær vedbør på ryggen. Men da hun fikk rede på at det var mannen hennes som var blitt ung bare ved å drikke av det forunderlige opkommet, forlot hun alt og la i vei for å drikke sig ungdom til, hun også.

Men mannen tok på å pynte op i stuen og lage til fest. Han bredde friskt bar over dørhellen og sopte tunet rent for rusk og bøss. Så satte han frem alt det beste han fant av mat og drikke, for nu skulde han og kjerringen feire kraften og livsmotet de hadde fått givendes for annen gang.

Men dagen led, og dagen skred. – Det blev skumring, og det blev mørkt, og ingen kjerring kom. Han tendte lys og satte i alle vinduene og hengte fjøsløkten over inngangsdøren, for at hun på frastand kunde se at han satt oppe og ventet henne. Men like lite hjalp det.

Og natten led, og natten skred, og da det tok på å lysne av dag igjen og hun ennu ikke var kommet, la han i vei for å lete efter henne. Ved opkommet under bjørken gikk en toårsgammel jentunge og stullet. Hun rakte begge armene mot ham og ropte: pappa! pappa!

Det var kjerringen hans som hadde drukket og drukket og ikke forstått å passe måten.

«Din menspik der du går!» ropte mannen. «Kunde du ikke ha drukket to slurker til, så hadde du nu vært et ufødt bån.»

Ringelihorn

[46] Det var en gang en konge som hadde en eneste sønn, og ham var han så glad i at han ikke kunde være borte fra ham hverken natt eller dag. Satt kongen på tronen, måtte sønnen sitte ved siden av ham på en sølvstol, og sov kongen middagsluren sin, måtte prinsen ligge i armkroken hans. Aldri fikk gutten leke med jevnaldrende, og aldri fikk han lov til å be barn hjem til sig på slottet.

Men prinsen var en snild og føielig gutt, som mer enn gjerne vilde gjøre far sin til lags i alt han krevde av ham. Og mor [47] hadde han ikke. Hun forsvant, som var hun sunket i jord, den samme dag prinsen blev kristnet; og ikke en levende sjel kunde fatte eller forstå hvor det var blitt av henne.

Kongen blev rent fra sig av sorg da det skjedde, og skikket sendemenn ut i den store, vide verden for å lete efter henne; men hvor de kom, og hvor de spurte, den bortkomne dronningen hadde ingen sett.

Kanskje var det derfor at kongen ikke torde slippe prinsen unda øiesynet sitt. Han var vel redd for å miste ham også, og så satt han der alene uten å ha nogen å fortrøste sig til når alderdommen kom og gjorde byrdene tunge og ham selv hjelpeløs og svak.

Den dagen prinsen fylte femten år, blev kongen så syk at det var en gru å komme ham nær.

De flinkeste læger blev budsendt; men de kunde ingen ting gjøre for å stanse sykdommen. – Og kongen blev verre og verre.

Så var det en dag prinsen gikk sig en tur i den borteste del av haven for å trekke frisk luft efter all nattevåkingen, at han møtte en liten krocket, gammel kjerring.

[48] «God dag!» hilste kjerringen og neide så dypt at stakkekanten sopte mot grusgangen.

«God dag igjen,» svarte prinsen og vilde gå videre. Men kjerringen grep tak i kappen hans og holdt igjen.

«Visste prinsen det jeg vet, så hadde han det ikke så travelt med å komme

vekk fra mig,» sa kjerringen og tviholdt i kappen.

«Jeg er ikke oplagt til å tale ved nogen jeg,» sa prinsen. «Kongen, far min, ligger i stor pine, og de viseste læger i syv kongeriker er hos ham; men ikke en av dem formår å skaffe ham lindring, langt mindre gjøre ham frisk. Men hvad er det så du har på hjertet som du endelig må ha sagt mig?»

«Syv hundre mil herfra,» sa kjerringen, «er det bygget et slott av kobber på stranden mellom stupbratt fjell og stort hav.

I den største salen på slottet går en svart katt og sleper på en lenke av gull. På den venstre øresnippen har katta et sølvhår og et gullhår og et hvitt hår. De hårene skal du legge på verken til far din, og samtidig med at du legger hårene der, skal du klippe et hakk i øret på ^[49]katta og dryppe tre dråper blod på såret, da vil sykdommen forlate ham.

Men det er en fæl rise som eier slottet, så du får fare varlig frem; og husk fremfor alt at du løser lenken av katta før du tar den med dig. Glemmer du det, går det dig ille.»

«Si mig veien til slottet,» bad prinsen. «Og om det så var syv hundre gange syv hundre mil, så skal jeg greie å ride veien frem og tilbake og bringe helsebot med mig til kongen.»

«Veien går mot vest, bestandig mot vest!» sa kjerringen, og borte var hun.

Kongen blev ikke videre glad da prinsen fortalte ham det kjerringen hadde sagt. Han hadde jo bare den ene sønnen, og det var jo all rimelighet for at sykdommen hadde fått gjort det av med kongen innen prinsen kom tilbake. Men så lenge tagg og bad prinsen om å få lov til å hente katta at kongen gav sig.

Han tok farvel med alle på slottet, bad kongen være ved godt mot og red av gårde på den flinkeste hesten som fantes på kongens stall.

Mot vest red han over fjell og øde myr, og langt om lenge kom han til en bred ^[50]elv; men da var både hesten og rytteren så trett og utkjørt at de ravet.

Han steg av salen, slapp hesten på beite og gjorde op et bål på elvebredden og fant frem nisten sin.

Best han satt, kom det en stålgrå gjetebukk og stillet sig ved siden av ham.

Prinsen var glad i dyr, og han tok og klødde bukken under hakeskjeget.

«Hvad er du for en støver, og med hvad navn er du nevnt av eiermannen din,» spøkte prinsen.

«Jeg heter Ringelihorn, Kringelihorn, Linken, Stinken, Pind for plunder i et klart horn; det er ingen eiermann til mig, og når du roper på mig med alle navnene mine, kommer jeg og tjener dig,» sa bukken.

Ringelihorn, Kringelihorn – – prøvde prinsen; men lenger kom han ikke.

«Det er ikke å vente at du skal kunne dem alle nu med en gang; men du får øve dig på dem, så du kan dem om du en gang kommer i stor nød og trenger å rope på mig,» sa bukken. «Men nu kan du sette dig op på ryggen min, så skal jeg bære dig frem til kobberslottet.»

Den som blev glad, det var prinsen. Han strøk og klappet hesten sin til avskjed [51] og formante den til å springe tilbake til slottet. Så slukket han varmen, tok nisteskreppen og satte sig overskrevs på bukkeryggen.

Og avsted bar det fortere enn fugl fløi, og før solen steg av hav, var de fremme ved kobberslottet. Det lå på en smal strimmel jord mellom stupbratt fjell og åpent hav, og det tindret og brant i vindusrutene i gjenskinns fra morgenrøden. Og havet utenfor stranden var rødt som blod.

«Jeg går og gnager her mellom bjørkekrattet mens du henter katta; men vær snar så vi kan nå tilbake til kongen før det blir for sent,» sa bukken.

Ytterdøren stod oppe, og kongesønnen gikk inn. Det gav gjenlyd i de store salene for hvert trin han gjorde, men det var også den eneste lyd han hørte, og levende – det være sig mennesker eller dyr – var ikke å se.

Endelig nådde han storsalen! Den var øde og tom; men midt på salsgulvet gikk en kullsvart katt og drog en lang gulllenke efter sig.

Prinsen gikk rett frem, og da han kom til katta, reiste den sig på to ben og strakte fremlabbene mot ham. På venstre øresnippen hadde den et sølvhår [52] og et gullhår og et hvitt hår, og prinsen blev så hjertensglad at han glemte det kjerringen hadde sagt, og tok og løftet katta op på armen sin uten å hekte løs gullenken.

I det samme revnet den ene tverrveggen i salen fra øverst til nederst, og en veldig rise synte sig i åpningen.

«Hvem er det som ubedt trenger inn i mitt slott og stjeler min katt!» skrek han.

»Det gjør jeg!» svarte prinsen. Og så fortalte han alt om kongen, far hans, som var syk inntil døden og ikke kunde bli frisk uten han fikk de tre hårene og tre dråper varmt blod av katta.

«Jeg er like sæl med enten far din lever eller dør,» knurret risen, «og katta får du ikke uten at du bringer meg prinsessen av Hildreland.»

Dermed så halte han i gullenken og drog katta bort til sig. Den strittet imot alt den formådde, og så så bedrøvet på prinsen at han rent var på gråten da han gikk ut av slottet.

Bukken kom trippende imot ham med munnen full av friskt gress. «Hvor har du katta?» spurte den. Og prinsen fortalte som sant var, at han hadde glemt å hekte av gullenken før han løftet op ^[54] katta, og at risen var kommet. Han var sint og krevde prinsessen av Hildreland i bytte for den svarte katta, men til Hildreland kom prinsen aldri her i livet, så han kunde like gjerne gi op med det samme!

«Vær ikke så lei dig, du,» trøstet bukken. «Har jeg hjulpet dig hit, får jeg vel hjelpe dig en bete til. Sett dig op på ryggen min igjen, så drar vi i vei straks, ellers når vi ikke frem mens landet er ovenom hav og synlig for menneskeøine.»

Prinsen lot sig ikke be to ganger; han satte sig skrevs over bukkeryggen, og av bar det utover havet. Hele dagen red han, og da det lakket mot kveld, skimtet han et fagert land som lå og fløt på vannet.

«Det er dit vi skal!» sa bukken. «Men spør mig nu om navnet mitt, så du kan det til punkt og prikke om du kommer i nød og trenger å rope på mig.»

«Hvad er det du heter?» spurte prinsen.

«Jeg heter Ringelihorn, Kringelihorn, Linken, Stinken, Pind for plunder i et klart horn,» sa bukken, og i det samme nådde de strandbredden, og prinsen steg av. Han var trett og tørst efter det lange rittet over åpent hav og, plukket et eple

[55] av et tre som stod dryssende fullt av moden frukt. Men da han snudde sig for å se om bukken, var den borte.

Han lokket på den uten å nevne den ved navn, og da han ikke fikk svar, fulgte han en gangsti til han kom til en åpen plass midt inne i en skog av herlige frukttrær. Der lå et slott, og foran slottet var et lite vann, og rundt vannet vrimlet det av folk. – Nogen gikk, og nogen red, og nogen kjørte i gilde vogner, og alle sammen så stirret de på vannet.

Prinsen blandet sig i vrimlen, og best han gikk, dukket det op av vannet et snehvitt marmortårn uten dører og uten vinduer. Høiere og høiere steg det, til det stod der synbart for alle.

Men øverst på tårnets tinde stod en deilig prinsesse og stirret mot solnedgangen. Menneskevrimlen rundt vannet prøvde på alle mulige måter å dra hennes oppmerksomhet til sig; men hun enste dem ikke, bare stod og stirret til solen hadde lagt sig til ro mellom de gylne skyer i vest.

Så gikk hun inn, og tårnet sank og blev borte under vannet igjen.

Prinsen spurte sig fore og fikk vite at det var prinsessen av Hildreland som [56] bodde i tårnet, og at kongen, far hennes, hadde lovt henne bort til den som kunde komme inn i tårnet. Men inngangen var øverst oppe på tårnet, og tårnet var steilt som en kirkevegg og glatt som glass.

Dag efter dag gikk prinsen der sammen med alle de andre og stundet mot solnedgangen for å få et glimt av prinsessen. Han glemte far sin, og han glemte katta og bukken og hele den vide verden. Til slutt var han så fattig at han åtte ikke penger hverken til mat eller hus. Verten han losjerte hos, hadde tatt værelset fra ham, og han sov i en utlåve inne i skogen.

Så var det en eftermiddag prinsen lå på det usle leiet sitt, pint av sult og inderlig forlatt. Dagslyset trengte inn gjennom en sprekk i bordklædningen, og i lysstimen skimtet han tydelig omrisset av en gjetebuk.

«Ringelihorn, Kringelihorn, Linken, Stinken, Pind for plunder i et klart horn,» ropte prinsen, og i det samme stod bukken der.

«Skaff meg noget å spise, og bring meg så en rustning og et sverd, at jeg med ære kan vise meg for prinsessen av Hildreland, ^[57] for nu skal du føre meg op til henne,» sa prinsen.

«Lukk op luken bak hodegjerdet ditt, så finner du alt du trenger,» sa bukken.

Bak luken var et lite kammers. Der stod et dekket bord, og på veggen hang en prektig rustning av rent, skjært sølv og et skarpslepet sverd.

Da prinsen hadde spist både lenge og vel, tok han på sig rustningen og spente sverdet om lend. Siden satte han sig på bukken og red sig en tur, til tiden var inne da han skulde hente prinsessen oppe på tårnet.

Da solen var ved å synke, stod prinsessen av Hildreland på tårnets tinde og stirret på noget mørkt som kom nærmere og nærmere. Først trodde hun det var en stor fugl, men så blev det til en skinnende rytter på en stålgrå gjetebukk. Helt frem til tårntinden kom rytteren, og bukken trådte i luften som om alle fire føttene dens trampet mot fast fjell.

Folkestimen rundt vannet hujet og skrek, og kongen av Hildreland kom ut på slottsaltanen og truet op mot rytteren. Men prinsen slo armen om livet på prinsessen, løftet henne over rekkverket og ^[58] satte henne foran sig på bukken og red bort med henne.

I det samme hørtes et forferdelig brak, og Hildreland styrtet sammen og sank i havet.

Først gråt prinsessen salte tårer, men litt om senn slo hun sig til tåls, for prinsen var en vakker kar, og sølvrustningen blinket og skinte i stjernelyset.

Men da de nærmet sig kobberslottet, måtte prinsen fortelle hvorfor han hadde hentet henne, og da gråt hun enda mere enn før og ønsket hun var død. – Hjem hadde hun ikke, og venn hadde hun ikke, og nu skulde hun gis til et troll.

^[59] Men prinsen var så bedrøvet at han ikke fant ord for sin sorg. Far hans måtte reddes fra døden, og han åtte ikke noget valg.

Da de nådde frem til kobberslottet, stod risen utenfor med katta på armen.

«Kom hit med brura mi!» skrek han.

«Gi mig katta først,» svarte prinsen og rakte hånden ut for å ta mot den.

Men risen hånlo og grep etter bukken. «Du tror vel jeg er så dum at jeg gir dig den,» flirte han og holdt bukken fast etter ragget.

«Din usle forræder du er!» ropte prinsen, rev sverdet av skjeden og hugg så hodet til risen trillet bortefter sandfjæren. Katta gjorde et sprang op på fanget til prinsessen, og bukken suste videre med rytteren og følget hans.

Men da de kom så langt at prinsen fikk farsslottet sitt i sikte, sank hjertet i brystet på ham: Fra tårnene vaiet sorte vimpler, og hele byen var klædd i sort.

Han red frem til slottsplassen, steg av og leide bukken på stallen og gav den vann og mat. Så tok han prinsessen ved hånden og katta på armen og gikk inn i salen hvor kongen lå strakt på likbåre omgitt av en sørgende flokk tjenere.

[60] Prinsen kastet sig over den døde og gråt og jamret sig over at han var kommet for sent til å frelse ham.

Men katta hvisket noget til prinsessen, og hun rev sølvhåret og gullhåret og det hvite hår av øret dens, blottet verken i kongens side, la hårene oppå og dryppet tre varme blodsdråper fra katteøret ned på såret.

Da slo kongen øinene op, som om han våknet av en dyp søvn, og så sønnen ligge og gråte og den fremmede prinsessen.

Men bak henne stod hans egen bortkomne dronning, like fager og ung som hun var den dagen han mistet henne, og på gulvet lå kattehammen.

Der blev glede, kan du skjønne. Kongen var frisk, og dronningen var kommet tilbake. Det var risen i kobberslottet som hadde kastet katteham på henne og holdt henne fangen.

Men prinsen holdt bryllup med prinsessen av Hildreland, og på bryllupsdagen gikk bruden og brudgommen ned i stallen for ennu en gang å takke bukken for alt den hadde gjort mot dem.

Men bukken var der ikke, og i sin store glede over all lykken som var blitt ham tildelt, hadde prinsen glemt alle navnene.

Prinsessen som gikk til jordens hjerte

[61] Det var en gang en konge, som var så rik og mektig at maken hans ikke fantes i hele, vide verden.

Dronningen hans var død, og sønner hadde han ikke, men en datter som han elsket høiere enn sin egen øiesten.

Men årene skred, og alderdommen meldte sitt komme. Kongen var ikke så myk og lettvint som før, og hår og skjegg tok på å gråne.

Da grepes han av et stort mismot, og gleden ved livet var som blåst ut av hugen hans.

[62] Hele hoffet klædde sig i sort, og prinsessen, som støtt hadde vært munter og leken og flagret om som en annen sommerfugl til glede for alle, blev stille og glemte å le. Hele dagen listet hun om på tippetå, og om kvelden satt hun med hånd under kinn uten å smake hverken vått eller tørt, for slik satt jo kongen, far hennes.

Men så var det en dag der kom nogen veninder på besøk til prinsessen. Kongen var ikke hjemme; men prinsessen tok vel mot fremmedfolket sitt. Det blev laget i stand til stor fest, og de spiste og drakk, og lo og moret sig så det var en lyst å se og høre på. Og kongedatteren glemte aldeles at hun pliktet å dele sin fars mismot over alderdommen som kom så altfor tidlig til menneskene.

Da leken var på det gjæveste, kom kongen.

«Er det på denne måten du tar del i din fars store bedrøvelse,» sa han. «Ikke før er jeg ute av huset, så fyller du det med latter og moro, så det høres på lang lei, og jeg må skamme mig over det barn jeg selv har fostret op.»

Prinsessen kastet sig på kne for kongen, grep hans høire hånd mellem begge sine og la sitt kinn mot den.

[63] «Tilgi mig far, jeg skal aldri gjøre det mere,» sa hun og hikstet og gråt.

Men kongen slet hånden sin fri.

«Jeg vil ikke være din far, og du får ikke være min datter,» sa han.

Og så jaget han prinsessen ut av slottet og låste selv døren i lås efter henne, og forbød hoffolket å slippe henne inn om hun kom og banket på.

Ute var det mørkt og isende kaldt, og der stod den arme prinsessen klædd i knipling og flor med tynne små selskapssko på føttene. Ingen hadde hun å søke ly hos når hennes egen far ikke vilde vite av henne, og hun ønsket hun måtte få dø der hun stod.

Da rørte en hånd lett ved den bare skulderen hennes, og ved siden av henne stod en blåklædd gutt med en tendt lykt i den andre hånden.

«Jeg skulde hilse fra min mor, huldredronningen, og spørre om du vilde gjøre henne den glede å komme og være hos henne i natt?» sa han.

«Er det langt å gå?» spurte prinsessen.

«Bare rundt hjørnet og nogen få skritt til, så er vi der,» sa den blå gutten og [64] tok henne ved hånden og leide henne langsmed slottsmuren.

Da de dreide om hjørnet, lå det et stort hus, bare nogen få skritt fra slottet. Det var tendt lys overalt, og på hver side av inngangsdøren flammet en veldig tyrifakkell og kastet rødlig ildskjær over husveggen og over løvet på trærne i haven foran huset.

«Det huset ligger ikke der om dagen,» ropte prinsessen og undret sig svært over det hun nu så med sine egne øine og allikevel ikke kunde fatte eller forstå.

«Jo, det ligger der, og vi er der – og vi ser dere, men dere ser ikke oss,» sa gutten og gikk med henne forbi vakten op trappen og inn i hallen.

I høisættet satt huldredronningen. Hun hadde gullkrone på hodet, og kjolen hennes var blåere enn himlens blåeste blåne og overdrysset med gylne stjerner.

Gutten slapp hånden, og prinsessen neiet dypt for dronningen.

«Kom og sett dig her på skamlen ved føttene mine og fortell mig hvorfor du

gråter, så jeg kan høre det like hit,» sa huldredronningen.

«Jeg har fornærmet min far, kongen, med mitt tankeløse lettsinn, og han vil [65] ikke være min far, og jeg får ikke være hans barn. Og han har jaget mig ut av slottet og sagt at jeg aldri får komme tilbake til ham,» svarte prinsessen og støttet hodet sitt mot dronningens kne.

Huldredronningen strøk henne lint over håret og bød en av ternene sine hente en styrkedrikk, for prinsessen skalv og hakket tenner, så nedfor var hun.

Da drikken hadde virket, sa huldredronningen:

«Jeg var venn med mor din, og hun tok dig ofte med inn i hallen til mig. Og da hun lå og skulde dø, bad hun mig huske på vårt vennskap og holde en beskyttende hånd over dig om du skulde komme i nød og trenge hjelp av en som hadde stått henne nær.

Nu er du i nød, og jeg kan hjelpe dig; men det beror på dig selv om du har mot til å gjøre det jeg sier.»

«Bare prøv mig,» sa prinsessen. «Det finnes ikke noget så vanskelig og svært at jeg ikke vil gjøre det, bare jeg kan bli godvenner med far.»

«Ved jordens hjerte vokser det en blomst,» sa dronningen. «Innvendig er den rød som blod, utvendig er den gul som sol. Den blomsten skal du plukke [66] og koke te på og gi kongen å drikke; så slipper mismotet ham, og han blir glad og tilfreds med livet og tar dig til sitt barn igjen.»

Prinsessen sprang op av skamlen. «Hvor er jordens hjerte, og kan jeg gå dit nu med det samme?» spurte hun, ferdig til å legge i vei etter blomsten.

«Nei vent nu litt,» sa huldredronningen. «Først må du ned til de underjordiske og bli venner med dem. Derfra skal du gjennom dvergeheimen. Siden skal du gjennom ild og vann, og så kommer du til det skinnende berg, og inne i det berget ligger jordens hjerte. Du kjenner det på slagene, for det banker i takt med ditt eget.»

Huldredronningen tok en slitt liten gullring av den venstre lillefingeren og gav henne.

«Se her, ta den, og er du nogengang i villrede om veien du skal velge, så gløtt

gjennom ringen, og kommer du nogengang i så stor nød at du ikke vet å fri dig selv, så tenk på mig og bryt ringen midt i to.

Prinsessen takket og tredde ringen inn på halskjeden sin, så bad hun farvel; og den blå gutten tok lykten, åpnet en luke [67] i gulvet og gikk foran henne ned en bratt trapp med over hundre trin.

Til slutt kom de til en dør, som gutten åpnet.

«Lenger har ikke jeg lov å bli med dig,» sa han, skjøv henne lempelig gjennom åpningen og lukket døren i lås.

Der stod prinsessen skilt fra verden og menneskene oppe på jorden! Foran henne lå en vakker bygd med store gårder og frodig aker og eng rundt et langt, smalt vann. Flokkevis av velfødd buskap, både sau og gjet og ku og hest, gikk og beitet på grønn eng.

Høie, skogklædde fjell krinset bygden inn på alle kanter. Det var sol på [68] himmelen og dagslys som oppe på jorden, og det røk av skorstenspipene hele bygden over, men mennesker var ikke å øine.

Uviss stod hun og grundet på hvilken gård hun skulde velge. Men så husket hun på ringen og det huldredronningen hadde sagt. Hun tok og holdt den for høire øiet, og langt borte skimtet hun i mønet av et rødmalt hus mellom blomstrende epletrær. En smal fotsti kringlet sig over engene frem til huset, og den valgte hun.

Da hun nådde dit hvor alle krøtterne gikk og gnog, hørte hun et sårt belj fra en kullsvart stut, som stod med ene fremfoten flatklemt i en sprekk i en gammel trestubbe.

Prinsessen sprang bort til den, og halte og vrikket og brøt til hun fikk foten fri.

«Nu hjalp du mig i min store nød, og jeg skal gi dig et godt råd til takk for hvad du gjorde mot mig,» sa stuten.

«Når du nu kommer til gården du er på vei til, tar kjerringen vel imot dig og ber dig sette dig bortåt og spise sammen med dem selv. Du kan fritt spise av all maten, bare du tar dig i vare for å komme nær den blå flekken som er midt i alt

[69] de legger fremfor dig. For spiser du av det som er merket med den, blir du til en underjording og glemmer far din, og blomsten du er ute for å hente.»

«Hvor snild du er som advarer mig før det er for sent,» sa prinsessen, strøk stuten over kjakene og skyndte sig videre.

Best hun hastet i vei, fikk hun se en fager sommerfugl som hang fast efter vingen i en kingelvev spinningroen hadde spent ut mellem blomstene på engen.

«Vent litt, og rør dig ikke, så skal jeg komme og hjelpe dig,» ropte prinsessen, trådte bort til den og løste varsomt vingen dens ut av kinglet.

«Nu fridde du mig fra døden,» sa sommerfuglen, «og jeg skal betale dig med et godt råd.

Når du kommer til gården du er på vei til, og kjerringen har gitt dig mat, legger hun frem tre kjoler: en fager blå, en spraglet som vingene mine, og en fattigslig grå. Ta ikke den blå, for så blir du tvunget til å gå tilbake dit du kommer ifra. Ta ikke den spraglete, for så blir du en underjording og må gifte dig med sønnen hennes. Men ta den grå, for i den kjolen kan du trygt vandre inn i dvergeheimen.»

[70] «Hvor snild du er som forteller mig dette på forhånd,» sa prinsessen, og satte sommerfuglen forsiktig fra sig på en nypetornkvist.

Da hun hadde gått en bete til, suste en rødstrupe, jaget av høk, forbi hodet hennes. Prinsessen slo efter høken, så den blev skremt og opgav å få tak i byttet.

«Nu frelste du mig fra døden,» sa rødstrupen, «og til lønn skal du få dette strået jeg bærer i nebbet mitt. Når du står foran dvergeheimen, og ingen vil slippe dig inn, så stikk strået inn i nøkkelhullet, og portene springer op av sig selv.»

«Du kjære, lille fugl, hvorledes skal jeg kunne få fulltakk dig for gaven du gir mig,» sa prinsessen og kyste rødstrupen på nebbet og gikk videre til hun kom til huset mellem epletrærne. Det var rødmalt med hvite vindusklædninger og hvite vindskier, og på bislagtrappen lå en snehvit katt og slikket sig. Den gløttet på henne under halvluke øielokk da prinsessen gikk forbi den.

Inne på kjøkkenet rumsterte en stuttvokst kjerring og hadde det travelt med å

bære frem middagsmat for folket sitt, som alt hadde satt sig til bordet.

[71] For prinsessens øine så de ut til å være greie og snilde folk, men ansiktsdragene var gammelmodige og huden vissen på dem alle.

Hun hilste goddag og signe maten, og blev stående innfor dørstokken som en annen fattigjente.

«Du får værsgod sette dig bortåt og få dig mat sammen med oss,» sa kjerringen, og gjorde plass for henne på benken ved siden av en som skulde forestille å være ung.

Prinsessen lot sig ikke be to ganger. Hun hadde ikke smakt matbiten siden den ulykksalige festen, som var skyld i at hun nu vanket hjemløs om i underverdenen, og tarmene hennes skrek av sult.

De hadde spekekjøtt og flattbrød og helegryns melkevelling til middags, og kjerringen la rikelig med kjøtt og brød på brikken hennes. Men hver eneste kjøttflis og hver eneste flattbrødbete hadde en blå flekk i midten, og det samme var tilfelle med vellingen. Hun skar og brøt utenom det blå, spiste av vellingen det hun turde uten å komme det blå for nær, og takket for maten.

Da folkene var gått ut, spurte kjerringen henne hvad ærend hun for i.

[72] «Jeg skal til Jordens hjerte efter helsebot for far min,» svarte prinsessen og talte om det hun hadde forbrutt, og det hun hadde å sone.

Da hun hadde snakket fra sig, åpnet kjerringen et kråskap og tok frem tre kjoler. En fager blå, en spraglet som en sommerfuglvinge, og en fattigslig grå og bad henne velge sig en kjole til ferden, for den hun hadde på, dugde lite til det som forestod henne av klatring og klyving i stein og ur inne i dvergeheimen.

Prinsessen la hånden på den grå.

«Skal jeg ha nogen annen kjole enn den jeg har på, får det bli denne her,» sa hun.

«Nu valgte du med forstand, men slettes ikke efter mitt hjerte. For jeg vilde du skulde latt dig lokke av den spraglete, så hadde jeg fått beholdt dig hos mig, og du skulde fått giftet dig med sønnen min,» sa kjerringen og hjalp henne med å få kjolen på.

Siden gikk kjerringen med henne til de kom til en bratt fjellvegg. Der var ikke skimt av dør å se. Men en ørliten åpning så stort som et nøkkelhull var det i berget en snau mannshøide fra bakken de stod på.

[73] «Jeg må skilles fra dig her,» sa kjerringen. «Og farer du forbi mitt hus på tilbakeveien, så se innom, at jeg kan få høre hvor det er gått dig, og om du har fått fatt i blomsten.»

Så bad hun farvel og ruslet tilbake over engene.

Prinsessen tok strået rødstrupen hadde gitt henne, tøyde sig så langt hun kunde og stakk det inn i hullet i bergveggen. I det samme sprang fjellporten opp med et smell, og prinsessen glante inn i en svær hule uten dag og uten sol.

Det gufset kaldt mot henne, da hun gikk inn i fjellet, portene lukket sig efter henne og hun stod i stummende mørke.

Men så tok hun ringen huldredronningen hadde gitt henne, klemte den mot øiet og stirret, og da hun hadde stirret en stund, skimtet hun en smal, næsten ufremkommelig fotsti langs et åpent svelg.

Hun hadde ikke noget valg; vilde hun frem, fikk hun følge den, og modig tok hun fatt på vandringen langs svelget. Snart stiltret hun på to, snart krøp hun på fire og klorte sig fast til berget med fingrer og tær, og mer enn en gang var [74] hun fristet til å bryte sund ringen for å tilkalle hjelp.

Men hun gjorde det ikke. Utrettelig slet hun sig frem gjennom det klamme mørke og all ødsligheten, og langt om lenge hørte hun drønn av hammerslag og øinet spredte bluss langt inne i fjellet.

Hun gikk efter lysningen fra et av dem og kom til en liten mannsling med isgrått skjegg og rødrandede øine. Han holdt på å hakke løs knudrete sølvklumper av bergveggen og gav sig snaut tid til å svare da hun hilste god dag og signet arbeidet.

«Kan du si mig hvor jeg skal gå for å komme til jordens hjerte?» spurte prinsessen.

«Det får du spørre kongen om, han er inne i den store hallen,» gnefste

dvergen og hugg og hakket så sølvklumpene føk om henne.

Kongen satt i en armstol hugget av en eneste svær gullklump, og rundt ham vrimlet det av dverger, som tømte svære poser med gull og dyrebare stener i åpne kister og kar. Det funklet og tindret og brant i rappe stråleblink fra vegger ^[75] og tak, hvor hun snudde og vendte sig, og glansen skar i øinene.

«Kom hit du menneskeunge, som ubedt er trengt inn i dvergeheimen, og si mig hvad du vil herinne,» ropte kongen.

Dvergene gjorde plass for henne så hun slapp frem, og ærbødig bøide hun sig og hilste på dvergekongen slik konger oppe på jorden skulde hilses på.

«Jeg kommer, store konge, for å spørre dig om veien til jordens hjerte. Kongen, far min, er aldeles nedfor av mismot over at jordlivet varer så altfor kort, og jeg skal dit og plukke en lægeurt som kan gjøre ham glad igjen.»

«Hvem var det som uten mitt vitende åpnet fjellet for dig?» spurte kongen.

«Det gjorde dette lille strået jeg holder i hånden min. Rødstrupen gav mig det til det bruk, og vil du ha det, kan du gjerne få det,» sa hun og la strået i hånden hans.

Dvergekongen blev glad.

«Fordi du gjorde dette og godvillig gav mig strået som åpner for alle bergets skjulte skatter, skal jeg gi dig et sjal ild ikke biter på, som du kan ha om dig når du skal gjennom flammene.»

Og han reiste sig av gullstolen og ^[76] gikk med henne ned gjennom fjellet til de så en sterk lysning av flammende ild. Rundt dem hamret og banket det ustanselig. Det var dvergene som brøt løs de dyrebare malmene, og det singlet og klang av sølv og av gull som tømtes i skattkamrene.

«Tull nu sjalet om dig fra hode til fot,» sa dvergekongen, og da hun hadde gjort det, skjøv han henne inn i flammehavet. Ilden brølte og brant, men sjalet var som is, og hun var glad da hun kom ut av ilden, for hadde det vart stort lenger, hadde hun frosset en sykdom på sig.

Hun vrenget sjalet av sig og stod en stund og varmet sig og hørte på duren fra

alle vannene hun nu skulde over. Svartblank valt de i tunge bobler forbi der hun stod og ned i et forferdelig sluk. Bro var der ikke, båt var der ikke, og rådløs hev prinsessen sig ned på den smale jordstrimlen mellem ilden og vannet og tok på å gråte.

Mens hun lå der forlatt av alle, strømmet det en kraft fra jorden inn i brystet på henne, og hun kjente hjerteslag som banket i takt med hennes eget. Hun var ikke alene, og styrket reiste hun [78] sig, tok ringen og gløttet gjennom den. Langt borte ved den bratte bredden lå en liten båt i livd av nogen stener, og hun tok og løste festet, satte sig opi båten og lot det stå til ned i sluket.

Hvad det mere hendte, visste hun ikke, for da hun atter kom til sans og samling, vugget båten fredelig innved et himmelhøit berg, klart som det klareste glass. Ut fra berget strålte en lysglans sterkere enn det klareste solskinn og herligere enn utallige regnbuer, og slagene fra jordens hjerte klang lydt i stillheten.

Andektig steg hun ut av båten og gikk inn i fjellet til hjertet som lå der og banket og banket uten stans, og rundt det vokste blomsten hun var gått for å plukke.

Da hun kom ut igjen, var båten borte. Hun så efter den gjennom ringen, men ingensteds var den å se, og berget stod omflødd til alle kanter midt ute i et endeløst stort hav.

Da skrek hun inne i sig på huldredronningen og brøt ringen, og med det samme stod den blå gutten der.

«Du trenger ikke være redd for ikke å komme hjem til far din,» sa han. «Kryp inn i falkehammen jeg har med, den er stor nok til å rumme oss begge.»

[79] Prinsessen gjorde som han sa, og gutten festet hammen om dem, og sammen fløi de op mot Guds klare sol.

Kongen satt nede ved stranden og grublet og sørget og spurte fugl og fisk og de brusende bærer om de hadde sett noget til datteren hans, som han så hjerteløst hadde jaget vekk fra hjemmet.

Da suste en falk gjennom himmelblået, dalte og satte sig ved siden av ham, og ut av hammen kom prinsessen og den blå gutten.

«Jeg har vært ved jordens hjerte og plukket lægeurt til dig; nu må du la mig få lov til å gå inn og koke te på den, og når du drikker den teen, blir du ung i hjertet og glad ved livet, akkurat som du var før alderdommen kom og kastet mismotet over dig.»

Det gikk som huldredronningen hadde sagt; ikke før hadde kongen drukket teen, så fikk han livsmotet sitt igjen, og det var ingen ende på hans takknemlighet mot datteren som hadde hentet urten.

Men prinsessen gikk og sturte og vilde hverken spise eller drikke. Hun tenkte på den blå gutten og syntes ikke at livet ^[80] hadde noget verd uten ham. Og en dag hun møtte ham i haven, spurte hun hvad hun skulde gjøre for at de bestandig kunde få være sammen.

«Du skal skjære dig i lillefingeren og dryppe tre dråper blod på pannen min, så blir jeg et synlig menneske som du,» og prinsessen var ikke sen med å gjøre det han sa.

Siden gikk de til kongen; og det var ikke nei i hans munn da de sa de vilde ha hverandre. Det blev brygget og bakt, og slottet gjenlød av jubel og sang den dag prinsessen stod brud med den blå gutten.

Og snipp, snapp, snute, nu er eventyret ute.

Jomfru Rosening på Santavajasø

^[81] Det var en gang en fisker som hadde stuen sin nær ved en kongsgård. Han og kjerringen hans var fattig på alt så nær som på barn; men dem yrte det av

både ute og inne, og foreldrene visste mange ganger ikke hvad de skulde gripe til for å skaffe mat og klær til den tallrike ungeflokken sin.

Så var det en dag mannen rodde og råk rundt strand og skalle efter kokefisk til kongen, at det plutselig dukket op av havdypet et forferdelig, fælt troll og hugg klørne i båtsripen.

[82] «Får jeg ikke den gutten konen din bærer under beltet, skal jeg knuse både dig og båten din!» skrek det.

Mannen blev livende redd, som ventelig kunde være, og bad vakkert for sig og for den uskyldige lille bårsungen som ennu ikke hadde sett dagens lys. Men trollet blev ved sitt: Gutten vilde det ha, og gutten skulde det ha; men ikke før han hadde fylt sitt femtende år. Da skulde faren skyve ham på havet i en åpen båt uten årer og uten seil.

Og så fikk de huske på ikke å døpe ham, ikke nevne Guds navn over ham og ikke lære ham å lese.

Til gjengjeld skulde mannen aldri mangle fisk på kroken; og velstanden hjemme i stuen hans skulde bli mangedobbelt så stor som fattigdommen han hadde slept på siden han satte fot under eget bord, sa trollet. Og mannen torde ikke annet enn å føie det. Barnet skulde det få, når den tid kom det selv hadde fastsatt, og så slapp trollet båten og dukket til bunns.

Men gråt og låt blev det på kjerringen da hun fikk høre det mannen hadde gjort. Hun tålte næsten ikke å se gutten og brydde sig lite om ham under opveksten, og han [83] blev gående som en bytting mellem de andre søsken. Når han bad om å få lære å lese, sa de han var for dum til å forstå bokstavene. Ikke fikk han gå på skolen, og ikke fikk han bli med til kirke om prekensøndagene.

Straks han blev såpass stor, sendte de ham til skogs for å gjæte krøtterne. Det nyttet ikke at han bad om å slippe når været var altfor surt, i vei måtte han, og han laget sig en hytte av stein i utmarken og gjorde op varme og koste sig så godt han formådde.

Av de andre gjæterne lærte han å lese og skrive; og nogen konfirmanter som gikk over skogen, tok og døpte ham på moro og leste over ham akkurat som de

hadde hørt presten gjøre det med barnene i kirken. De gav ham en salmebok og en katekisme, og han blev sjeleglad og tok og gjemte [84] bøkene på bare barmen forat de ikke skulde ta dem fra ham hjemme.

Den dagen han fylte femten år, bad faren ham bli med sig ut efter kokning.

Den som blev glad, det var gutten. Aldri hadde faren gitt ham lov til å bli med i båt før, og han sprang nedover sjøveien og hoppet inn i båten. Den lå bunden til en stolpe uten årer og uten seil.

Faren tok og løste festet og gav båten et puff så den fór fra land. Så snudde han sig og gikk op sjøveien uten å se sig tilbake, enda gutten ropte og bad ham komme og berge ham i land.

Men båten rak så fort, så fort, at før gutten vant sanse sig, var han ute på ville havet, hvor ingen kunde høre at han ropte om hjelp. Han tørket vekk tårene, bad sin sjel Gud i vold og tok frem salmeboken han bar på barmen, og satte sig i bakskotten til å lese.

Best han satt, tok det til å knitre og brenne i fremstavnen på båten, og varmen kom nærmere. Det brente i esing og det brente i toft; men da det også tok på å ryke av trebunnene han hadde på føttene, blev han fælen og hev salmeboken inn i varmen og nevnte Guds navn.

[85] Straks sluknet ilden, og båten var like hel, og det fantes ikke såpass som en svieflekk på den.

Men gutten tok frem katekismen og satt med den mellem hendene, for det gav slik trygghet, syntes han.

Men best det var, røk det op med storm og sjø, så båten holdt på å gå rundt med ham. Han skjønnte at nu var hans siste stund kommet, og han foldet hendene om boken og bad fadervåret. Men så skjedde det underlige, at efterhvert som han nevnte de hellige ordene, stilnet stormen, og da han var kommet til amen, lå havet blankt som et speil.

Nogen tid til å glede sig over frelsen fikk han ikke, for straks stormen hadde lagt sig og havet var blitt blankt, tok det på å bevre og skjelve, og op av dypet

dukket et fælt troll med flammende ildsluer ut av neseborene og et gap som en vidåpen naustdør. Det stilte like på båten, ferdig til å sluke både den og ham; men han tok og slengte katekismen inn i gapet på det, og straks sank det som en annen blyklump ned i havsdypet.

Nu var gutten så utkjørt og trett av all trollska­pen og skrømtet han hadde vært ute for, at han sovnet der han satt, og våknet [86] ikke før ettermiddagssolen stakk i øinene på ham. Da stod båten i gresskanten på en hvit, fin sandfjære, og rundt omkring vokste det trær med de deiligste frukter, tifold lekrere enn dem han hadde sett på trærne i kongens have. Og vakre fugler fløi mellom trærne og kvitret og sang, så en død kunde levne op om han var både kald og stiv.

Først trodde gutten at han lå og drømte; men da et eple falt ned på brystet hans, og han kunde gripe det med hendene og spise det, forstod han at han var våken, og skrevde ut av båten og gav sig på vei til et stort slott han skimtet mellom trærne.

Alle dørene stod på vid vegg, og han gikk fra værelse til værelse uten å treffe en levende sjel. Men fullt av folk måtte det være, for det lo og pratet omkring ham og gikk i dørene og skrapte med stoler.

I en stor sal stod et fint, dekket bord med all slags god mat og vin, og han satte sig bortåt og tok for sig av rettene.

Der sat fullt om bordet før, for kniver og skjeer og gafler rørte sig, og mat blev budt om og forsvant, den ene retten efter den annen. Men da den tolvte retten kom, hevet alle vinglassene sig op fra duken, og en blid stemme sa:

[87] «Skål, og velkommen til jomfru Rosenving på Santavajasø!»

Gutten så op fra tallerkenen, og midt foran ham satt den deiligste jomfru et syndig menneske kunde se for sine øine. Hun skinte fagrere enn solen, og på venstre siden av henne stod kammerjomfruen hennes, og hun var som stjernene, og på den høire siden stod husjomfruen, og hun lyste som månen.

«Vi er usynlige,» sa jomfru Rosenving; «men vil du oss noget, kan du bare nevne en av oss ved navn, så blir vi synlige det blunket du taler ved oss.

Ellers kan du skalte og valte med allting her som om det var ditt eget. Alene er

du ikke. Det vrirler av folk om dig hvor du går og står, og du kan godt snakke til dem, om du ikke ser dem, og de vil hjelpe dig til rette og si dig beskjed om det du ber om.»

Ja gutten slo seg til ro, han, og syntes aldri han hadde hatt det så godt.

Men før året var omme, tok han på å sture og lengte hjem til foreldrene og til stedet hvor han var alet.

«Hvad er det som feiler dig?» spurte jomfru Rosenving.

«Å jeg går og lengter etter å fortelle [88] foreldrene mine at jeg lever og har det godt,» sa gutten.

«Vil du love å komme tilbake til mig, og vil du la være at nevne navnet mitt mens du er borte, skal jeg nok lage det slik at du kan få komme hjem en tur,» sa hun.

Ja, det kunde gutten love, og så trakk hun en ring av fingeren sin, brøt den midt i to og bandt den ene halvparten fast i håret hans. Så fikk han den blankeste rustning som fantes på slottet, og en kullsvart hest med gullsal og gullsko og gullbissel.

Til slutt gav hun ham et par stålhansker, og de var slik, at hadde en dem på, kunde en ønske sig dit en vilde.

Gutten trakk dem på, bad farvel og takket for sig og ønsket sig hjem til foreldrene sine, og straks satt han på hesten utenfor døren til mor sin.

Det blev et svare opstyr inne i huset da de så den fine riddersmannen. Det måtte minst være kongen selv, mente de, og de bukket og neiet og krøkte sig for ham det beste de vant.

Men da de drog kjensel på sønnen, blev gleden himmelhøi, og grannfolk og skyldfolk kom flokkevis for å glo på det miraklet av en gutt som var sluppet levende fra sjøtrollet.

[90] Da kongen fikk høre at gutten var kommet igjen, skicket han bud på ham og befalte ham å møte på slottet neste dag i betimelig tid.

Gutten så gjorde. Og alle han møtte, stanset op og glodde på ham, for han var gildere enn den gildeste prins, og kongen sa han vilde ha ham til dattermann.

«Takk som byr,» sa gutten, «men jeg har kjæreste før, jeg, og det en som er både snild og vakker.»

«Å, vakrere enn eldste datteren min er hun vel ikke,» mente kongen og skikket bud på prinsessen.

Gutten skottet såvidt på henne, da hun pyntet og pen trådte inn i salen.

«Hun er ikke tolvteparten så vakker som husjomfruen til Jomfru Rosenving på Santavajasø,» sa han.

I det samme stod husjomfruen der. «Hvad befaler min herre?» spurte hun og neiet dypt for ham.

«Jeg vil dig ikke noget,» sa gutten, og borte var hun.

Kongen lot hente næsteldste datteren. Men gutten mente at hun ikke var tyvendeparten så pen som kammerjomfruen til jomfru Rosenving på Santavajasø.

I det samme stod kammerjomfruen der.

[91] «Hvad befaler min herre?» spurte hun og neiet dypt for gutten.

«Jeg vil dig ikke noget,» sa han, og borte var hun.

Men kongen blev harm og lot hente yngste datteren, og hun var så fager og lys at maken hennes ikke fantes i syv kongeriker.

«Hun er da vel vakker nok for dig,» sa han.

«Å, jomfru Rosenving på Santavajasø er hundre gange vakrere,» sa gutten.

I det samme stod jomfru Rosenving der og smelte gutten en under øret.

«Minnes du nu hvad jeg bad dig om!» sa hun, og borte var hun.

Den forgylte rustningen flaknet av gutten, og han stod der i de fattige fillene han hadde på da han blev sendt til sjøtrollet av far sin. Og hesten var borte, og hanskene var borte. Og ikke én av alle dem han spurte, hadde hørt om Santavajasø.

Men gullringen som jomfru Rosenving hadde festet i håret hans, den hang der, men det sanset han ikke å kjenne efter.

Men gutten skulde og måtte tilbake til Santavajasø og jomfru Rosening, og så gav han sig på vandring blåne op og blåne ^[92] ned, og langt om lenge kom han til en skrøpelig, liten stue i kanten av en stor skog. Han banket på ytterdøren og sa: «Lukk op, kjære bestemor!» og en gammel, kroket kjerring kom stavrende med krykke og stokk og åpnet for ham.

«Nu har jeg levd i tre hundre vedfall, og ingen har kalt mig bestemor, og kan jeg gjøre dig noget bestemorsstykke, så skal jeg sikkert gjøre det,» sa hun.

«Du kan ikke gjøre mig større bestemorsstykke enn å føre mig til jomfru Rosening på Santavajasø,» sa gutten, han var så trett og utkjørt at han mest ikke orket stå på benene.

Men kjerringen hadde aldri hørt om Santavajasø; men hun åtte alle fuglene, kanskje en av dem hadde greie på hvor øia lå, og kunde føre ham dit.

Og så blåste hun i et digert bukkehorn, og alle fuglene kom, men ingen hadde fløiet over et sted som hette så.

«Det var riktig leit dette,» sa kjerringen, «men jeg har en søster, som bor sju blåner herifra. Hun eier alle fiskene, kanskje en av dem vet om Santavajasø.»

Og så satte hun frem mat og drikke for gutten og stelte med de såre føttene hans og redde op seng til ham på benken i ovnskroken. ^[93] Hun skulde nok passe på å vekke ham straks det lysnet så pass av dag at han kunde se å ta sig frem gjennom skogen.

Tidlig næste morgen bad han farvel og takket for sig, ferdig til å ta fatt på de sju blånene han måtte over før han kom til henne som hersket over alle fiskene.

«Du kan få låne katta mi å ri på,» sa kjerringen, «og når du er fremme, skal du slå den under venstre øret, så renner den hjem til mig av sig selv.»

Den som blev glad var gutten! Han satte sig skrevs over katteryggen, og avsted bar det. Snart løp den under trærne, snart for den i lange byks fra topp til topp, og før dagen var slutt, var han fremme. Han dasket til katta under venstre øret, og straks snudde den og for hjem igjen som en utskutt pil.

Nederst ved fjæren lå en fattigslig, liten hytte. Gutten banket på døren og sa:

«Lukk op, kjære bestemor!»

En eldgammel kjerring kom hinkende med nesen til stav og lukket op.

«Nu har jeg levd i seks hundre vedfall, og ingen har kalt mig bestemor, og kan jeg gjøre dig noget bestemorsstykke, så skal jeg gjøre det!» sa kjerringen.

«Du kan ikke gjøre mig større bestemorsstykke ^[94] enn å føre mig til jomfru Rosenving på Santavajasø,» sa gutten.

«Det navnet har jeg aldri hørt; men jeg eier alle fiskene, kanskje en av dem kjenner veien og kan bære dig frem,» sa hun.

Og så blåste hun i et bukkehorn, og fiskene kom stimende til stranden; men ikke en av dem hadde vært ved Santavajasø.

«Det var leit dette,» sa kjerringen. «Men jeg har en søster som bor sju blåner herifrå. Hun er eldre enn mig og eier alle vindene, kanskje hun kunde hjelpe dig.»

Og så stelte hun gutten godt med mat og drikke og lot ham ligge på benken i ovnskroken til det lysnet av dag. Siden lånte hun ham katten sin til skysshest; men han måtte ikke glemme å fike den under venstre øret når han var fremme, sa hun.

Og katta sprang med ham blåne op og blåne ned til de kom til en mosegrodd hytte på et nakent fjell.

«Her er det,» sa katta, og gutten slo den under venstre øret, som han var bedt om, og hjemover for den som en utskutt pil.

Gutten banket på døren, men det var ingen som svarte, og så trykket han på klinken og gikk inn.

^[95] Der satt en sammenkrøket, eldgammel kjerring og grov i ildmørjen med nesen sin.

«Goddag, kjære bestemor!» sa han og strøk luen av.

«Nu har jeg levd i ni hundre vedfall, og ingen har kalt mig bestemor, og kan jeg gjøre dig noget bestemorsstykke, så skal jeg gjøre det,» sa hun.

«Du kan ikke gjøre mig større bestemorsstykke enn å føre mig til jomfru

Rosenving på Santavajasø,» sa gutten.

«Det navnet har jeg aldri hørt før,» sa kjerringen. «Men jeg eier alle vindene, kanskje en av dem kan gi beskjed.»

Og så blåste hun i et digert bukkehorn, og de kom alle så nær som nordenvinden.

Hun blåste igjen, og en gang til, og så kom den hujende og tutende og slengte sig aldeles utblåst ned på fjellet utenfor hytten.

«Hvad er det du somler med, så du ikke hører når jeg blåser på dig?» spurte kjerringen.

[96] «Å jeg svippet bare nedom Santavajasø og kostet brudgomsklærne til ham som skal stå brudgom med jomfru Rosenving,» peste nordenvinden, den kunde næsten ikke få mål for sig.

Hadde han gjort den turen uten å spørre henne om lov, skulde han vær så god gjøre den om igjen nu straks med gutten på nakken.

Og det hjalp ikke alt det nordenvinden pep og bad for sig. I vei skulde han, og i vei bar det langt og aldri så langt over storhavet og bortenfor der. Men da de var fremme, var nordenvinden så utkjørt, at den datt ned på den hvite sandfjæren og sov i tre samfulle dager uten å røre på et lem.

Men gutten sprang op til slottet, og der var det bryllup efter alt bråket å dømme, men folk så han ikke.

Da han steg op trappene, lå all den uhumskhet som fantes i sjøen, og sprutet edder og galle efter ham. Men han gikk bent frem til han kom til storsalen, hvor alle gjestene var samlet.

Ved øvre bordenden satt sjøtrollet med eldgufsen ut av neseborene, og ved siden satt jomfru Rosenving, så hvit, så hvit som et sneblekt laken.

[97] Men rundt bordet satt fullt av havtroll og draug; både dødt og ikke dødt, hodeløst og fotløst om hverandre, og det ene var fælere og ufysligere enn det andre å se på.

Men jomfru Rosenving tok en halv gullring frem av barmen og holdt den slik at alle kunde se den.

«Jeg gifter mig ikke uten med ham som har den andre halvparten av den ringen jeg nu holder i min hånd,» sa hun.

«Det gjelder bare til sola går i hav i kveld, og siden er du min enten du piper eller skriker,» skrek sjøtrollet.

Men alle bryllupsgjestene rundt bordet fikk det travelt med å bryte fingerringene sine i to og prøve om halvparten passet til den jomfruen holdt. Men de var så digre og vide at en gjerne kunde brukt dem til klave på en okse.

«Har ikke du nogen sundbrøten ring du kunde ha lyst til å prøve?» spurte bruden og vinket på gutten at han skulde komme dit hun satt.

Han famlet i håret sitt, fant ringen og rakte den frem. Og den passet akkurat.

«Nu har du frelst mig, og dig vil jeg gifte mig med!» sa jomfru Rosenving.

«Tvi være dig, din bytting,» freste sjøtrollet [98] og la på dør med alt det fæle herket sitt efter sig og bent på sjøen.

Og straks blev det usynlige synlig; og hoffolket til jomfru Rosenving på Santavajasø, som hadde vært forhekset av sjøtrollet sammen med henne, flokket sig om henne og gutten, og var så lykkelig at de ikke visste hvad fot de skulde stå på for bare glede.

Og så holdt gutten bryllup med jomfruen, og er de ikke døde, så lever de ennu.

Og snipp, snapp, snute, nu er eventyret ute.

Og tipp, tapp, tynne, nu kan du begynne.

[99] Det var en gang en seilskute som lå og drev i dødstillen ved en fjern, ubebodd kyst. Gufset det op med en liten vindkjøle så pass at seilene fyltes, døde den like brått som den var kommet, og strømmen tok skuten og sopte den innunder land igjen.

Da de hadde ligget der og drevet et par ukers tid eller vel så det, fikk de se en skummende elv som fosset ut i havet; langs elven var det vakre trær og grønt gress, og kapteinen lot størsteparten av mannskapet få lov til å ro i land både for å hente vann og forat de kunde forlyste sig i det grønne.

[100] Men de måtte love ikke å fjerne sig mere enn et børseskudd fra skibet, saa de kunde være fort ombord igjen i tilfelle det blev vind.

De fulgte elven, og da de hadde gått en stund, kom de til en fager, liten dalsenkning hvor det vokste så overdådig rikt med alleslags spiselige bær, at de blev gående der og plukke og spise til de ikke orket røre sig, og så sovnet de.

Men Jan matros, som var den yngste av dem alle, åtte ikke hug til å sove. Han vandret lenger og lenger innefter dalen, og dess lenger han gikk, dess fagrere blev det med bær og blomster og fugler med skinnende fjær. Til slutt blev han trett og la sig i gresset og sovnet, han også.

Best det var, smalt det et skudd. Det hadde tatt på å klare, og mannskapet skulde forte sig ombord.

De rauste op av søvnen og la på sprang ned til stranden.

Men da de skulde telle efter om de var der alle, så manglet Jan matros. Og de ropte, og de skjøt med pistol, og de blåste i et digert horn, men ingen Jan matros kom, og så måtte de ro ombord og seile ham foruten.

[101] Sent på dag våknet Jan matros. Han løp nedefter dalen, men kameratene var der ikke, og da han nådde stranden, øinet han skibet langt ute på havet, og det fjernet sig og blev mindre og mindre, til det svant og blev borte.

Han blev så full av sorg at han både gråt og klaget der han stod forlatt av alle. Mørkt blev det også, og han tok og lette sig et skjul for natten oppe i et høit tre og bad sin sjel Gud i vold.

Næste morgen, straks solen rant, gav han sig på vandring for å finne frem til

folk. Han gikk den dagen og en dag til, og så kom han til en stor skog, som var så tett at det næsten ikke var råd til å slippe frem. Men han smøg og han krøp og blev så sundrevet og fillet som den verste fant, og langt om lenge kom han til en åpen plass inne i tykkeste skogen.

Midt på plassen lå et stort, gulmalt hus, og i døren stod en fin jomfru og svalte sig.

Jan matros hilste og spurte om han måtte få lov til å komme inn, for han var så sulten og utkjørt av å bryte sig vei gjennom skogen at han var nær på å dø.

«Å, arme dig, se å kom dig videre så fort du kan,» sa jomfruen. «Her bor det bare [102] røvere, og får de se dig, tar de og hugger dig i småbeter.»

Men Jan matros var like glad med hvad de gjorde med ham. Mat og hvile måtte han ha, sa han, og så slapp hun ham inn.

Da han hadde spist og sovet, fortalte hun ham at hun var en prinsesse røverne hadde tatt. De holdt henne skjult her inne i tykkeste skogen forat ingen skulde finne henne. Men kom han nogengang paa sin vei gjennom verden forbi hennes fars kongsgård, måtte han gå innom og hilse og si at hun levde i lengsel og i sorg efter dem der hjemme.

Og så bad hun ham atter igjen om å forlate huset i skogen før røverne vendte hjem til kvelds.

Men Jan matros sa at enten fikk de fare begge eller ingen. For han var ikke den kar at han forlot henne bare for å frelse sig selv, sa han.

Da prinsessen forstod det var alvor et hans å bli, hentet hun en pung med gullpenger og gav ham. Og så bad hun ham gjemme sig i skogen til røverne var kommet vel i hus. Så skulde han freidig gå inn til dem og si «Goddag, kamerater!» Resten blev det vel en råd med, sa hun.

Jan matros gjorde som prinsessen bad [103] ham, og da røverne vel var kommet hjem, gikk han inn til dem og sa:

«Goddag, kamerater!»

De rauste op fra bordet alle som en og ropte: «Er du vår kamerat?»

«Det jeg ikke er, kan jeg bli,» sa Jan matros og klemte pungen mot bordplaten så gullpengene trillet utover.

Men da røverne så alle gullpengene, ryddet de plass for ham ved bordet og bad jomfruen bære frem mat og klær til den nye kameraten deres.

Næste morgen, da de stod ferdige til å dra ut, sa røverhøvdingen, at nu hadde en fremmed funnet vei til huset i skogen, og snart kunde det komme flere. Han vilde derfor foreslå at de blev hjemme efter tur en ad gangen for å passe på prinsessen, og idag var det hans tur.

Alle de andre drog i vei; men da de var kommet et stykke fra huset, skilte de lag og red til ymse kanter. Jan matros vekte hesten sin inn i tykkskogen og la sig til å sove, for prinsessen hadde fylt alle lommene hans med gullpenger, så han trengte ikke å plyndre og røve.

[104] Om kvelden, da hver især skulde syne frem fangsten sin, hadde Jan matros mere enn alle de andre tilsammen, og røverne var enige om at det var en gild kamerat de hadde fått. Slik gikk det dag efter dag. Bestandig hadde Jan matros den største fangsten, og røverne ante fred og ingen fare.

Men i stillhet var Jan matros og prinsessen blitt enig om å flykte sammen, når det blev hans tur til å passe huset; og da dagen kom, valgte de de to flinkeste hestene og tok så mange penger de med rimelighet kunde bære på sig, og red til den motsatte kant av den røverne hadde tatt om morgenen.

Da det led frem på dagen, kom de til en liten stue ved veikanten. Der stanset de og gikk inn.

Der satt en fattig kjerring ved peisen og bandt på en hose, og henne bad de så vakkert om et skjul å gjemme sig i, for de ventet røverne hvert øieblikk, sa de.

«Det eneste skjul jeg har å by på, er kjelleren under gulvet her,» sa kjerringen. «Men der ligger mannen og sønnen min lik, og selv er jeg for utfattig og arm til å få dem i kristen jord.»

[106] Men prinsessen og Jan matros sa at kjelleren var mere enn god nok for

dem, bare hun vilde slippe dem nedi og si til røverne, når de kom, at hun ikke hadde sett dem fare forbi. Og de skulde gi henne såpass mange penger for det hun gjorde mot dem, at hun kunde begrave mannen og sønnen på kristen vis og enda ha nok tilovers for sig selv resten av levetiden.

Ja, kjerringen lukket dem da ned i kjelleren og sopte vedrusk og sand over luken; men hestene leide hun inn i skogen.

Ikke før var det undagjort, så kom røverne sprenge på skumsvette hester. De spurte om hun hadde sett en jomfru og en gutt dra forbi.

Ja, kjerringen hadde da det! Men det var alt gått mange timer fra hun så dem, så tenkte de nå dem igjen, fikk de forte sig, sa hun, og pekte i den retning flyktingene hadde tatt.

Røverne sprenge videre uten å si takk for rettledningen. Og da hun ikke kunde skimte dem lenger, lettet hun på luken og bad rømlingene komme sig unda det forteste de vant.

De takket for hjelpen, gav henne rikelig med penger og drog til den motsatte kant av den røverne hadde tatt.

[107] De red så lenge det var fremkommelig med hest, siden tok de foten fatt, og langt om lenge skimtet de havet mellem trestammene og et skib som lå for anker.

Da tok prinsessen av sig den venstre skoen og gav Jan matros den. Og så tok hun ringen av fingeren og brøt den midt i to, og halstørklæet sitt delte hun, og gav Jan matros den halve ringen og det halve tørklæet som pant på at hun aldri vilde gifte sig med andre enn ham.

Nu vilde lykken det så vel, at skibet de hadde sett ligge for anker, var utsendt av kongen for å lete efter den bortkomne datteren, og gleden blev stor, da prinsessen sa hvem hun var.

Men kapteinen ombord på skibet syntes det var en bespottelig skam at en simpel matros og ikke han selv hadde frelst prinsessen ut av røvernes vold, og en natt kongedatteren sov, tok han Jan matros og [108] satte ham i en båt uten seil og uten årer og forlot ham midt ute på det åpne hav.

Det blev en hård og bitter natt for Jan matros. Skibet med prinsessen ombord fjernet sig mere og mere og blev borte inne i mørket, og selv drev han hjelpeløs om i den ribbede båten og kunde ikke nå henne.

Han sørget så tungt at han sovnet der han satt, og våknet igjen av at nogen satt i båten og rodde så sjøen fosset om fremstavnen. Men han kunde ingen se.

«Er det en ond ånd som ror båten for mig i natt, så vik fra mig i Guds navn; men er det en god ånd, så si mig hvem du er,» sa Jan matros.

«Du skal ikke være redd,» svarte det. «Vi er de to dauingene som du hjalp i kristen jord, og vi er kommet for å føre dig til kongens gård.»

Og båten gikk så fort at fugl ikke vant å følge, og best det var, nådde han skibet. Han ropte op om kapteinen vilde ha bud med til kongen, men det var ingen som svarte.

Da han nådde byen prinsessen var fra, klædde han sig ut i sid kofte og grått hår og skjegg og tok tjeneste i kongens gård som vedhugger.

[109] Langt om lenge kom skibet, og det blev stas og herlighet, kan du vite. Kapteinen skulde ha prinsessen, for kongen hadde lovt datteren og halve riket til den som frelste henne fra røverne, og det blev laget til bryllup med en gang.

Men prinsessen gråt og vegret sig, og sa at hun ingen annen vilde ha enn ham som åtte maken til skoen og andre halvparten av halstørklæet og halve ringen. Og for å føie henne lot kongen lese fra alle kirkebakker, at den som kunde skaffe de tre tingene, skulde få prinsessen og halve riket.

Det gikk ikke mange dagene før det yrte og krydde i kongsgården med folk som kom med umake sko, halve halskluter og isundbrukne gullringer, men ingen var maken til dem prinsessen gjemte.

Til sist kom den gamle vedhuggeren stavrende inn til kongen og prinsessen. Han hadde en umake sko, en halv halsklut og en isundbrukket ring, sa han, og spurte om lov til å syne dem frem.

Hoffolkene lo og drev gjøn med gamlingen, men kongen bad ham værsgod komme frem med tingene, og straks prinsessen fikk se dem, fløi hun om halsen på vedhuggeren og rev av ham parykken og det falske skjegget.

[110] Da Jan matros stod der ung og vakker, fortalte hun at det var han og ingen annen som hadde frelst henne, og ham vilde hun gifte sig med.

Men da kongen fikk vite hvor ugudelig kapteinen hadde fart frem mot Jan matros, blev han dømt til å slites mellom tolv utemte hester.

Men Jan matros fikk prinsessen og halve kongeriket, og er de ikke døde, så lever de ennu.

Fykomfei

[111] Det var en gang et par velstående folk, som ikke åtte barn selv å glede sig ved her i livet, og ingen til å arve det som var efter dem, når den tid kom at de selv måtte vandre.

Ta til sig et barn som hørte andre til, og opdra det som sitt eget, våget de ikke; for ingen kunde vite om ikke de rette foreldrene en dag kom og krevde barnet tilbake, og så satt pleieforeldrene der ensommere enn før med savnet og de tomme stuene.

Så var det en morgen mannen var gått på arbeide, at kjerringen skulde til sommerfjøset og melke kuene.

[112] Best hun gikk, fikk hun se en ravn som satt i en furu med en nyfjæret ørnunge i nebbet.

«Å fy dig, din svarte røver du er, har du nu tatt levende unge av lunt reir igjen?» ropte hun og hyttet mot den med knyttneven.

Men ravnen slapp sig ned fra furuen og la ørnungen foran henne på veien og sa:

«Her har du bånungen du har gått og ønsket dig og sytt for at du ikke fikk. Ta

den nu og stell vakkert med den; det er slettes ikke sikkert du får flere.»

Så lettet den på vingene og satte avsted høit over alle skogtoppene uten å se sig tilbake.

Men kjerringen tok ørnungen og tullet den inn i forklæet hun hadde på; og da hun kom hjem fra sommerfjøset, redde hun op seng til den i flattbrød kurven, fant frem et mykt lerret og en blondebete og tråklet sammen et ermeløst skjorteskapelse og klædde på ungen, og la den varlig mellom småputene i kurven.

Så slengte hun et plagg over hanken så ikke dagslyset fikk skjære i synet på den sovende lille skatten hennes, og satte kurven på benken i ovnskroken.

Da mannen kom inn til dugurd, kommanderte ^[113] kjerringen ham til å gå på tippe tå.

Selv trimlet hun om på hoselest og sullet og lullet som om huset var fullt av vrangsøvde småbarn, og var ikke til å få et vettig ord av. Han satte sig stillferdig bortåt matbordet, rent sorgfull over at kjerringen hadde mistet det vesle vettet hun ennå hadde i behold.

Men så tok hun på å fortelle om alt som var hendt henne siden sist de taltes ved, og viste ham ørnungen som lå fredelig med lukte øielokk i flattbrødkurven, klædd i snehvit skjorte med kruset krave om halsen.

Mannen syntes akkurat som kjerringen at det var velsignet godt å ha eget barn i huset. Han tok og snekret sammen seng og laget matkopp til sønnen sin. Og kjerringen sydde bukse og trøie og strikket en pen rød topplue til nykomlingen; for deres sønn måtte da gå klædd som andrefolks barn.

Men ørnungen slapp å ha strømper og sko på kloføttene sine, og vingene var fri.

Det varte ikke lenge, så tok ungen til å flakse om på egen hånd, og så døpte de den for Fykomfei.

^[114] «Min sønn Fykomfei!» ropte kjerringen straks ungen var unda øiesynet på henne, og Fykomfei kom flaksende og fulgte henne som en tro hund.

Men krevde mannen sin del av hyggen ved å eie barn og tok Fykomfei med på

åkeren, gikk hun, som mor skulde være, svimesjuk og åtte hverken rist eller ro, før hun fikk lokket ham tilbake til sig igjen.

Så hendte det et år mannen var reist et ærend til byen, at det kom en fattigkjerring til gårds. Fykomfei satt i høisetet og hakket i sig rømmesoll av matkoppen sin, og mor hans satt ved siden og spant.

Fattigkjerringen neide ydmykt, ønsket freden i huset og lette sig plass nederst ved døren. Men gardkjerringen bad henne værsgod flytte sig inntil bordet og satte frem mat til henne.

Da hun hadde spist sig god og mett, sa hun:

«Siden du har så godt et hjertelag mot fattigfolk, skal jeg si dig hvad du skal gjøre forat det skal bli menneskeskapelse på ham som der sitter.

Sankthansnatten klokken tolv vokser en fager blå blomme på gullforgylt stilk op i engen østenfor stuerøstet ditt. Den blommen skal du ^[115] ta op med roten og koke te på den i nordrinnende vann og gi sønnen din teen å drikke. Men pass endelig på at han får i sig hver eneste dråpe, ellers går det galt.»

«Du skal ha takk for rådet,» sa hun som mor var, «men min sønn Fykomfei er mere enn vakker nok som han er, og jeg vil aldri ønske ham anderledes.»

«Det får du selv avgjøre,» svarte fattigkjerringen, «jeg nevner det bare for dig til takk for velgjort.»

Så bad hun farvel og ønsket Vårherre i huset i sitt sted og rustet videre med tiggerposen på ryggen.

Men kjerringen maktet ikke fri sig fra tanken på at hennes sønn Fykomfei kunde bli menneske.

Hun nevnte ingenting for mannen av det fattigkjerringen hadde sagt. Men da Sankthansnatten kom, gikk hun ut i engen, fant blomsten som vokste på gyllen stilk, og kokte te på den av nordrinnende vann.

Men da hun kom med teen inn til Fykomfei, var den altfor varm. Han måtte ikke brenne den pene, lille tungen sin på den glohete drikken, og hun blåste og

smakte om den var passe varm både en gang og flere ganger.

[116] Straks koppen var tømt, revnet fuglehammen av Fykomfei, og han stod foran foreldrene i en ny skikkelse: fra beltestedet og op var han menneske, fra beltestedet og ned var han ørn, og begge syntes han var forferdelig å se på.

En slik vanskapning, som Fykomfei nu var blitt, vilde de ikke ha til sønn og arving. De tok fra ham alle lekene og den pene sengen og sluttet med godordene og godheten de hadde ødslet med da han bare var en ørnunge. Han måtte sove på filler i peiskroken sammen med hunden, og nøie sig med maten de selv ikke vilde ha. Kjerringen kalte ham aldri annet enn vanskapningen, og vondord slengte hun etter ham hvor han gikk og hvor han stod. Og mannen var ikke stort likere, han heller.

Fykomfei, stakkar, bet i sig alle vondordene og gjorde sig så liten og usynlig han kunde; og ingen åtte han av sine å klage sin nød for, venneløs og frendeløs som han var.

Straks han blev såpass gammel at han til nød kunde gjøre rett for føden, jaget mannen og konen ham vekk fra gården og forbød [117] ham på det strengeste å sette sin klør innenfor deres gjerde. Han tok de få eiendelene han kunde kalle sine, og la ned i en løp og trådde løpen inn på staven, bad farvel og gav sig på vandring efter kongeveien. Brydde ikke de sig om ham, så brydde ikke han sig om dem, og i verden var det plass for dem alle.

Langt om lenge kom han til en stor skog hvor trærne var så svære at de skygget for himlen og for solen, så han gikk i skumring under trekronene. Som han gikk slik i sine egne tanker og nød freden og stillheten, fikk han se en ravn som hadde fått begge føttene fast i snare. Den flakset med vingene og stred for å komme løs, så det var en ynke å se på.

«Vent litt, så kommer jeg og hjelper dig!» ropte Fykomfei, trakk tollekniven ut av sliren og snittet over løkken i snaren så raven blev fri.

«Hvad er du for en snild gutt som kommer og hjelper mig i min store nød?» spurte raven.

«Ja det kan du nok spørre om,» svarte Fykomfei. «Engang var jeg ørnunge og gikk med folkeklær og blev krust for som om jeg var en prins. Da kalte mor min mig for Fykomfei.

[118] Siden blev jeg skapt om til halvt menneske og halvt ørn, som du ser, og da kalte hun mig for vanskapning og bytting og alt som stygt var. Og nu har de som engang var foreldrene mine og var snilde mot mig, jaget mig hjemmefra for å bli kvitt synet av mig.»

«Å stakkars dig!» sa raven. «Bli her og vent på mig, så skal jeg flyve til verdens ende efter en lægeurt til dig. Når du tygger på den, blir du løst ut av den del av fuglehammen som ennu plager dig, og du blir menneske overalt!»

«Jeg er like glad om å bli menneske,» svarte Fykomfei. «Gjør mig heller til en ørn, så jeg kan feste bo der menneskene ikke når å gjøre mig ondt.»

«Du snakker som du har vettet til,» krasket raven. «Du og jeg er brødre, og vi er begge født i kongens gård. Da du var et vergeløst barn, kastet en heks ørneham på dig, og mig skapte hun om til en ravn. Det var jeg som la dig foran føttene på henne som tok dig til sig som sitt eget barn og var god mot dig. Og hadde hun ikke av bare omhu for dig smakt på blomsterteen, hadde du nu vært løst av hammen.»

Dermed så fløi raven, og Fykomfei [119] satte sig på en morken trestamme og grov frem av trøielommen en stenhård brødiskalk. Sulten plaget ham, og han var glad han hadde noget å bite i, selv om skalken var både muggen og hård.

Mens han satt der, kom en liten mus tuslende frem under trestammen.

«Å kjære dig, gi mig en eneste liten smule å stille suget med, jeg er så sulten, så sulten.»

«Vær så god!» sa Fykomfei og slapp en brødkrum ned til den.

«Rop på mig hvis du kommer i nød,» pep musen og smatt under stammen med brødkrummen i snuten.

Men ventetiden blev lang for Fykomfei. Han strakte sig på stammen og sovnet. Da han våknet, var dagslyset borte, og gjennom mørket lette han efter et lunt sted å krype i ly under for svarteste natten.

Du Fykomfei, du Fykomfei,
du fryser ikke så hårdt som jeg,

sa det like bak ham, og da han snudde sig for å se hvem det var som snakket til ham, stod en fæl, gammel heks av en kjerring og glante på ham med glorøde øine.

«Kom og still dig inn til ryggen min, du, så varmer vi hverandre, til bror din kommer ^[120] tilbake med lægeurten,» sa kjerringen.

«Gjør det ikke, Fykomfei!» sa det oppe fra luften. Det var raven som vendte tilbake fra sin flukt til verdens ende, og kjerringen smatt bort.

Raven slapp sig ned ved siden av Fykomfei. «Nu var du i stor fare, du hjemsøkte bror min,» sa raven. «Den gamle kjerringen var heksen som kastet fugleham på oss, og hadde hun nu fått klørne i dig, var du aldri blitt menneske mere.»

«Har du lægeurten med dig?» spurte Fykomfei.

«Jeg hadde den i nebbet, men mistet den da jeg blev nødt til å rope en advarsel ned til dig; men vi finner den nok når det blir lyst,» sa raven og puttet hodet under vingen.

Men Fykomfei kunde ikke sove. I lysskimret fra stjernene stirret han på den svarte, tette fjærhammen til bror sin. Riktig en vakker fugl var han, og det var kanskje ikke så underlig at menneskene følte avsky mot ham selv, som hverken var fugl eller menneske.

Straks det lysnet av dag, tok brødrene på å lete efter lægeurten. De lette i lyngen ^[122] og i mosen og mellom grenene på trærne, men like fåfengt var det, og raven som hadde hentet den, blev så full av sorg at hjertet dens var nær ved å briste.

Da kom Fykomfei til å tenke på det musen hadde sagt, og han ropte høit på den.

«Du trenger ikke rope så høit at du vekker hele skogen,» pep musen. «Jeg sitter her like ved dig, og urten har jeg tatt vare på; her har du den.»

Fykomfei bøide sig og tok op et tykt, grønt blad som han puttet i munnen. Det smakte beskt da han tygget det, men da han vel hadde svelgjet det, revnet resten av ørnehammen, og han stod der i hele sin ungdoms fagre vår.

«Ta nu tollekniven din og kutt hodet av mig,» sa raven; og Fykomfei gjorde som bror hans sa, og raven blev til en fager prins han også.

Da kjente de noget klamt famle om nede ved føttene. Det var heksen som hadde sneket sig frem og prøvde fange den vesle musen, som ikke maktet lee på sig av bare skrekk.

«Hugg du, så holder jeg,» skrek Fykomfei og grep fatt i styggetinget, mens bror hans fikk trukket sverdet av skjeden og hugget henne midt i to ved midjestedet.

[123] Med det samme hun døde, vrimlet det frem med prinser og prinsesser som hun hadde moret sig med å skape om til fugler og til firføttede dyr. Nu var de frelst og takket og velsignet brødrene for redningen. Men vakrest i hele flokken var den lille musen. Henne valgte Fykomfei til kone, og bror hans tok en av de andre.

Så skiltes flokken, hver drog hjem til sitt og sine, og Fykomfei og prins Ravn fant foreldrene i live, og gleden over gjensynet blev stor.

Og snipp snapp snute, her er eventyret ute.

Kveita

[124] Det var en gang en mann som var reist ut på sjøen for å dra kveitevaden sin. Han halte og han drog, men det fantes ikke fisk på krokene før han kom til den siste. Der hang det en lubben småkveite og slo med sporden og sprellet og

vrikket og gjorde all den motstand den formådde for å komme sig løs. Og glad var mannen, da han endelig fik vippet den over båtripen.

«Ta og skjær mig i ti beter,» sa kveita.

[125] «To skal du gi kjerringen din, to skal du gi merra, to skal du gi bikkja, to skal du plante i kålhagen, og to skal du hive på sjøen.

Men gallen min skal du dele og ha på to glass og sette dem på øverste hyllen i kråskapet på stuen.»

Ja, mannen gjorde som kveita bad ham; og før året var omme, fikk kjerringen hans to velskapte gutter, merra to viltre foler, bikkja to gilde hvalper, og i kålhagen vokste det op to prektige sverd.

Men de to betene som han kastet på sjøen, blev til to villender, og når tvillingguttene lekte sig nede ved fjæren, kom de svømmende fra utholmene og tok del i leken.

«Rop på oss hvis dere kommer i nød,» sa de, og det lofte guttene.

Så gikk det nogen år. – Tvillingene vokste fort og blev større og sterkere og mere for sig enn barn i deres alder brukte være, og en dag gikk de til far sin og bad om lov til å dra ut i verden og prøve lykken.

Han sa ikke nei. De fikk hver sin hest og hver sin hund og hver sitt sverd og hver sitt glass med kveitegalle.

[126] Så bad han dem ikke å glemme hvad folk de var kommet av, og formante dem til å stå sammen i farens stund, og det gav de ham hånden på, bad farvel med foreldrene og red av gårde.

Da de hadde ridd en dagstid eller kanskje det var mere, kom de til en korsvei dypt inne i en stor skog.

«Her må vi skilles,» sa den førstefødte tvillingbroren. «Vil du ri mot øst, så rir jeg mot vest, og vil du ri mot sør, så rir jeg mot nord. Men glem ikke å se på glasset dit hver kveld før du sovner. Er gallen grønn, er alt vel, men er den rød som blod, er jeg i stor fare, og du må komme og hjelpe mig, akkurat som jeg

kommer og hjelper dig straks jeg ser du er i nød.

Men vil du som jeg, så legger vi navn på dyrene våre før vi skilles. Min hest skal hete Lynsnar, hvad kaller du din?»

«Trampihjel, og hunden min skal hete Spør ham,» svarte den yngste tvillingen.

«Da kaller jeg min for Liksomdu,» sa den eldste tvillingen.

Så bad de farvel og ønsket hverandre lykke på ferden, og den yngste tvillingen red mot vest og bror hans mot øst.

[127] Da den yngste tvillingen hadde ridd en stund, tok veien på å smalne til den endte i en sti, ikke bredere enn at hesten måtte gå i skritt. Skogen stod som en tett vegg på begge sider av stien, og trærne var så høie at de skygget både for solen og dagslyset, og hadde han ikke hatt hesten og hunden sin til selskap, hadde han rent mistet motet, ung og uvant som han var ved å være borte fra tvillingbror sin.

Hele dagen red han, og da det lakkot mot kveld, kom han til en åpning i skogen. Der lå et tjern krinset inn av skog på tre sider, og på den fjerde var en stupbratt fjellvegg.

Han red frem til bredden, slapp hesten sin på beite og gjorde op et bål.

Så fant han frem fiskesnøret sitt, hengte agn på kroken og slengte den utpå for å se om der var fisk.

Han fikk napp med en eneste gang, det var en mørk, stor aure, og han tok og rensket den og grov den ned i ildmørjen; og Spørham satt ved siden og ventet på sin part.

Best de satt der og koset sig ved bålet, tok vannet i tjernet på å skvalpe over alle bredder. Et fælt troll med faks som en hest og en kjeft så vidåpen at det rummelig [128] kunde slå en båt med opreist mast og seil inne i den, valt op midt ute på dypet og tok på å slafse i sig av all gjørmene og mudderet som hadde hengt ved det nede fra vassbunnen.

Men så fikk det teven av gutten som satt og stekte fisk inne på strandbredden.

«Hvem er det som stjeler av min fisk?» skrek det, så gjenlyden ljomet tilbake fra fjellveggen.

«Den var min før den var din!» ropte tvillingen tilbake, han var ikke skuggredd ved at være toene med et troll inne på storskogen senkvelds.

Trollet remjet stygt og fosset mot land.

«Hvad heter hunden din?» spurte det og tøide det fæle, faksgrodde hodet sitt op av vannet for å nå den og få den innenfor tanngarden.

«Spørham,» svarte gutten og lo enda han så at trollet hadde et tykt panser av skjell nedover halsen og ryggen, så det blev uråd for ham å få sverdet sitt til å bite der.

«Det var dig og ikke bikkja jeg spurte!» brølte trollet og glefset efter ham.

«Min hest Trampihjel!» ropte tvillingen, og i det samme kom hesten galopperende ut av skogen og til å trampe på hodet og ^[130] nakken og halsen til trollet med de veldige, jernskodde hovene, så panseret brast i tusen beter.

«La nu mig komme til,» bad tvillingen, han drog sverdet av skjeden og skilte trollhodet fra kroppen med ett eneste hugg. Kroppen sank til bunns, men hodet blev liggende tilbake på bredden. Og gutten dypet lommetørklæsnippen sin i blodet, for han hadde hørt at trollblod gav ti manns styrke og fridde fra skrømt.

I det samme tok det på å ringle og single i løvet på alle trærne rundt tjernet, og op av vannet dukket et slott av det reneste gull med søiler og svalganger og med lys i alle vinduene.

Da han hadde glant på slottet både lenge og vel, lot han Spørham og Trampihjel bli igjen utenfor, men selv gikk han inn slottsporten. Det hørtes ikke en lyd, og levende skapning var ikke å se.

Han steg op trinene i gulltrappen og ruslet inn. Fra sal til sal gikk han, og allesteds lavet det av alskens stas og herlighet, langt overflødiger enn menneskelig forstand formådde å fatte.

I den innerste salen lå en jomfru på en seng av gull og sov. Hun var hvit og rød som melk og blod og fager som en av ^[131] Guds egne engler; men enda han snakket til henne og rusket borti henne og prøvde at få henne våken, sov hun like

fast.

Så kysset han henne på munnen, ripet navnet sitt inn i gullveggen over sengen og gikk ut av slottet alene som han var kommet inn i det.

Da det første gry av dag synte sig på østhimlen, spente han salen på Trampihjel, plystret på hunden og red vekk fra slottet.

Blåne op og blåne ned red han, og langt om lenge kom han til en kongsgård. Han gikk inn til kongen og bad om tjeneste til sig selv og stallrum og fôr til hesten sin.

Kongen likte ham godt og gav ham plass blandt sine riddersmenn; og maken til Trampihjel fantes ikke blandt alle hestene på stallen.

Kongen var noget til års, men dronningen var ung og leken og for og svinset og gjorde sig til for mannen sin. Likevel merket tvillingen snart at kongen var tung til sinns, og da han spurte de andre riddersmennene, fikk han vite at kongen hadde vært gift før og hatt to døtre med den første dronningen.

Da hun døde, sørget han svært. Men litt ^[132] efter litt mildnet sorgen. Han hadde jo de to døtrene sine å trøste sig ved. De var vakre som Guds klare dag og ømme og godhjertede mot fattig og rik, så det var som et himmerike å være på slottet.

Men en høstnatt i forrykende storm forliste et skib på havet utenfor kongens gård. En fremmed prinsesse drev i land på en planke, og henne blev kongen så glad i at han tok og gjorde henne til dronning, enda ikke en levende sjel kunde si ham hvor prinsessen var kommet ifra.

Dagen efter bryllupet var det stor fest med lek og alskens opvisning. Men eldstedatteren snek sig vekk fra gjestene og all moroen og gikk ned til stranden og satte sig på en bergnabb. Hun saknet mor sin og fant det sværere enn hun kunde orke å bære å se en annen på hennes plass.

Da ungdronningen merket at prinsessen var borte, lurte hun sig efter henne uten at nogen så det, og drysset et hvitt pulver over hodet på prinsessen som satt hensunket i all bedrøvelsen og ikke sanste at hun kom.

Ikke før var pulveret drysset, så mistet prinsessen sin menneskeham og blev til en sort svane, og med et sårt skrik lettet hun vingene og fløi utover havet.

[133] Men på slottet blev det stort opstyr da de merket at den eldste prinsessen var borte. De lette efter henne både høit og lavt og skicket bud til nabokongene for å spørre om hun var kommet dit, men like lite hjalp det.

Kongen var så bedrøvet at han hverken kunde sove eller spise; men da gjorde ungdronningen sig dobbelt lekker og trøstet ham med at datteren hans sikkert fant veien hjem igjen, naar bare fortrytelsen over å ha fått stemor i huset hadde gitt sig.

Så var det en dag kongen var på jakt. Ungdronningen og yngsteprinsessen og en hel flokk riddersmenn var også med.

Best de red og var glad til sinns alle som en, brøt et troll frem av den tettete [134] storskogen, tok prinsessen ut av ridesalen og strøk inn i skogen med henne.

Det blev en jammer og en opstandelse! Kongen raste av harme og sorg, og riddersmennene sprenget efter trollet. Men skogen stengte, og da de fikk hugget sig vei, var hun ingensteds å se.

Men fra den dag var kongen en sorgens mann, og han lot ungdronningen styre og bråke som hun selv vilde.

Den yngste tvillingen gikk og grundet på det han hadde hørt; og da han hadde grundet både lenge og vel, gikk han til kongen og bød sig til å lete efter prinsessene.

«Jeg tror jeg vet hvor den ene er,» sa han, «og finner jeg først den ene, blir det vel en råd til å få opspurt den andre også.»

«Du finner dem aldri,» klaget kongen mismodig. Men ungdronningen sa han skulde bare dra i vei og gav ham et lite glass med en styrkedrikk, i tilfelle han blev så sliten og nedfor at motet forlot ham.

Tidlig om morgenen red han ut av kongens gård og tok veien tilbake til skogen og tjernet med gullslottet. Han red blåne op og blåne ned, og langt om lenge var han fremme der hvor skogen begynte.

[135] Men da han skulde se sig om efter stien han en gang hadde fulgt, kom en tett tåke krypende langs med jorden, og det var umulig å ta sig frem for mann og hest.

Men frem skulde han, og frem måtte han, og i sin nød kom han til å huske på anden, og han ropte på den.

Ikke før var ordene sluppet ham ut av munnen, så suste det av rappe vingeslag gjennom tåken, og anden var der.

«Følg mig,» sa den og fløi foran til de kom til tjernet med gullslottet.

«Takk skal du ha!» sa tvillingen og gav sig ikke stunder til å røre ved nisten, enda han var både sulten og trett, men gikk inn på slottet og vandret gjennom alle salene til han kom til den sovende jomfruen. Hun lå som han hadde forlatt henne, og navnet hans stod ripet inn i gullveggen over sengen.

Han kalte på henne og strøk henne over håret og bad henne så vakkert om å våkne, så skulde han føre henne hjem til far hennes. Men hun sov like fast.

Som alt er fortalt, tvillingen hadde ridd dag ut og dag inn og attåt vimret om i tåken. Han var trett og han var sulten, og så tok han en slurk av styrkedrikken ungdomsdronningen hadde gitt ham med på veien.

[136] Men ikke før var drikken sunket ned gjennom halsen hans, så stupte han tversover sengen og sov som en sten.

Den eldste tvillingen red på Lynsnar mot øst, og Liksomdu diltet efter.

Da han hadde ridd, jeg vet ikke i hvormange døgn, kom han til en fjord, og han steg av hesten for å lete sig tak over hodet, mens han ventet på en leilighet til å komme over fjorden.

Han fant en liten jordhytte uten dør og uten vindu; men han hadde da ly for regn og blåst, og han tendte op varme på peisen, laget sig et leie av granbar og tok frem nisten sin. Gjennom døråpningen så han fjorden, som lå blank og speilte himmelen og solen som sank bak tretoppene langt borte på andre siden fjorden.

Da bruste en sort svane forbi. Den sang så vakkert, og i skyndingen skimtet han en gyllen krone på hodet dens.

Ut fra land fløi den til en skogklædd holme omtrent midtfjords. Der blev den borte.

Hele natten og næste dag tenkte han ikke på annet enn svanen og ønsket han skulde få se den igjen. Det fikk han også. Om kvelden da solen var ved å gå ned, kom [138] svanen brusende forbi hytten hans, og gullkronen skinte blank i solglansen.

Ut til holmen fløi den, og eldste tvillingen lovte med sig selv at dit skulde han også, om han så skulde trå blod i sin egen sko for å komme dit.

Da han hadde sittet og grundet en stund, ropte han på villanden, for større nød enn den han nu var stedt i, kunde han aldri oppleve.

Ikke før var ordene sluppet ham ut av munnen, så var anden der.

«Før mig ut til holmen,» sa han; og anden bad ham sette sig op på ryggen hennes, så skulde hun frakte ham over.

Han gjorde som hun sa, og Lynsnar og Liksomdu fulgte efter på svøm.

Inne mellem trærne på holmen skimtet det frem et lysskjær, og han gikk efter det og kom til en vakker, liten stue. Det røk av pipen, og gjennom vindusrutene så han en deilig jomfru med utslått hår gå og stelle i stand mat til sig.

Han banket på døren, steg inn og bad freden i huset.

«Freden igjen,» svarte jomfruen. «Men hvordan er du, som hverken er fugl eller fisk, kommet hit ut til holmen min,» spurte hun.

[139] «Å, jeg kom på min egen måte, jeg,» svarte eldste tvillingen og satte sig på krakken nede ved døren.

Da hun hadde fått maten på bordet, bad hun ham sette sig bortåt og ikke forsmå det ringe hun hadde å by på, og hun slapp å be ham to ganger.

Siden blev de sittende og prate sammen. Han sa hvem han var, og hun fortalte at hun var en forhekset prinsesse. Om dagen var hun en sort svane, og om natten var hun menneske og holdt til i stuen herute på holmen. Det var andredronningen til far hennes som hadde kastet svaneham på henne, og løst blev hun ikke av trolldommen før hun som gjorde det lå lik.

Hver morgen straks dagen rant, krøp prinsessen i svanehammen og fløi bort; og om kvelden når solen gikk ned bak skogtoppene på andre siden fjorden, vendte hun tilbake og blev menneske igjen.

Men så var det en kveld eldstetvillingen kom til å titte på glasset han bar i lommen. Kveitegallen var rød som blod, og han sa til prinsessen at tvillingbror hans var i stor fare, og at han måtte avsted for å hjelpe ham.

[140] Prinsessen gikk til skapet og tok frem en liten eske med to små, grønne blad på bunnen. De var plukket av livets tre, og engelen som holdt vakt, hadde gitt henne dem en dag hun på sin flukt kom forbi paradisetts have.

Hun bad ham ta esken med, for bladene kunde kanskje bli ham til nytte, og selv hadde hun ikke bruk for dem.

Så tok de avskjed med hinannen, og han lovt sikkert å komme tilbake.

Anden bar ham til land, og siden red han på Lynsnar til gullslottet i skogtjernet. Han gikk gjennom alle salene og fant jomfruen og bror sin i dyp søvn i den innerste. Og det nyttet ikke alt det han gjorde for å få dem våken.

Men så husket han på bladene prinsessen hadde gitt ham, og han tok og stakk et av dem i munnen på tvillingbroren, og søvnen var som strøket av ham.

Siden vekket de jomfruen; og det viste sig at hun var den kongedatteren skogtrollet hadde tatt, og så red de sammen til kongens gård.

Da ungdronningen fikk se dem, skapte hun sig om til en ulv og fløi på hundene. Men Spørham og Liksomdu hadde skarpe [141] tenner. De flengte ulvepelsen, og ut for en linnorm og satte like på kongedatteren.

Men snarere enn linnormen var eldstetvillingen! Han slet sverdet av skjeden og hugg hodet av ormen.

Kongen blev så glad da han fikk se yngstedatteren at han både lo og gråt. Og da han fikk høre at den andre datteren var i live og frelst fra trolldommen stemoren hadde lagt på henne, var det ingen ende på gleden.

Han gikk straks i gang med å lage til bryllups for døtrene sine, og da

eldstetvillingen kom med prinsessen, var alt ferdig, og brødrene drog til kirken med hver sin brud.

Siden delte han kongeriket mellom tvillingene og satte dem til å være konger i sitt sted, for selv var han gammel og mett av dager.

Og snipp, snapp, snute, nu er eventyret ute.

Regine Normanns *Eventyr* er lastet ned gratis fra bokselskap.no